

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 52

София, сбота, 10 мартъ

1928 г.

54. заседание

Петъкъ, 9 мартъ 1928 година

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 40 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Никола Андреевъ, Ставри Андреевъ, Драгомиръ Апостоловъ, Никола Аретовъ, Димитъръ Богдановъ, Стефанъ Бояджиевъ, Илия Бояджийски, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Никола Бурмовъ, Димитъръ Бървовъ, Григоръ Василевъ, Герасимъ Ангеловъ Величковъ, Вълчо Давкалевъ Вълчовъ, Петъръ Гаговъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Йорданъ Ганчевъ, Павелъ Георгиевъ, Христо Горневъ, Георги Губидѣльниковъ, Панайотъ Данчевъ, Владимиръ Димитровъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Борисъ Ецовъ, Савчо Ивановъ, Димитъръ Икономовъ, Христо Илиевъ, Иванъ Казанджиевъ, Иванъ Каранджуловъ, Иванъ Керпиковъ, Колю Коджакчиевъ, Иванъ Куртевъ, Теодосий Кънчевъ, Иванъ Лѣкарски, Калоянъ Маноловъ, Петъръ Миновъ, Димитъръ Мишайковъ, Димитъръ Нейковъ, Иванъ х. Николовъ, Стоянъ Омарчевски, Петъръ Панайотовъ, х. Георги х. Петковъ, Александъръ Пиронковъ, Георги Пъчевъ, Григоръ Реджовъ, Георги Семерджиевъ, Пандо Сидовъ, д-ръ Константинъ Станишевъ, Христо Стояновъ, Цено Табаковъ, Ангелъ Узуновъ, Борисъ Христовъ, Кирко Цвѣтковъ Христовъ, Тома Янчевъ Христовъ, Григоръ Чешмеджиевъ, д-ръ Никола Чирпанчиевъ, Маринъ Шиваровъ, Неню Янгузовъ, Димитъръ Яневъ и Иванъ п. Янчевъ).

Съобщавамъ, че бюрото на Събранието е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

На г. Иванъ Стефановъ Казанджиевъ — 3 дни;

На г. Петъръ Панайотовъ — 2 дни;

На г. Иванъ Лѣкарски — 2 дни;

На г. Христо Мариновъ — 1 день и

На г. Димитъръ Яневъ — 3 дни.

Постѣпило е питане отъ народния представителъ г. Аврамъ Стояновъ до г. министра на правосъдието за лошо третиране на политически арестанти въ Пловдивския окръженъ затворъ. Това питане ще бѣде съобщено на съответния министъръ, за да отговори.

Г. г. народни и представители! Има оплакване отъ председателя на парламентарната комисия по провѣрка на изборитъ, че членоветъ на комисията не се явяватъ на заседание, и последнитъ не могатъ да се състоятъ, а има още избори за провѣрка. Моля членоветъ на комисията да се явяватъ на заседание, защото иначе ще се постѣпи съгласно правилника — тѣзи, които не се явяватъ на заседание, ще бѣдатъ самѣстени съ други.

Пристѣпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за допълнение чл. 33 отъ закона за заселване бѣжанцитъ и обезпечаване поминѣка имъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 66)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Калайджиевъ.

Х. Калайджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предлаганата съ настоящия законопроектъ забележка къмъ чл. 33 отъ закона за настаняване на бѣжанцитъ нашата парламентарна група не може да не я възприеме като срѣдство за урегулиране въпроса за настаняване на бѣжанцитъ, ако, разбира се, съ нея не се цели да се даде право на българско подданство на бѣжанцитъ, руски подданици съ произходъ отъ Бесарабия и Южна Русия, на които бѣжанци правителството трѣбва да даде свободенъ ходъ да си заминатъ за своята родина, както и мнозина отъ тѣхъ настояватъ за това — имаме доказателство за туй отъ една тѣхна петиция, изпратена до парламентарнитъ групи — но имъ се прѣчи.

Въ интересъ на страната, особено поради голѣмата безработица, тѣзи прѣчки за отиването на тѣзи бѣжанци да се премахнатъ и да имъ се позволи да си заминатъ.

Както казахъ, нашата парламентарна група нѣма нищо противъ предлаганата забележка — колкото се отнася до регулиране въпроса за настаняване на бѣжанцитъ — и ще я гласува.

Но, г. г. народни представители, той е втори пътъ, какъ бюрото на Камарата ни сезира съ въпроса за бѣжанцитъ, съ допълнение на закона за бѣжанцитъ. Ползувамъ се отъ случая сега да обърна вниманието на народното представителство, че за урегулиране на бѣжанската проблема е необходимо да се засегнатъ и други членове отъ закона за настаняване на бѣжанцитъ, безъ което, както настоящата корекция, така и направената миналия пътъ, ще засегнатъ само бѣжанската проблема, безъ, обаче, да я разрешатъ окончателно.

Споредъ действащия законъ за настаняване на бѣжанцитъ, ползуватъ се отъ правата за настаняване само подалитъ декларация за българско подданство.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Калайджиевъ! Законътъ за заселване бѣжанцитъ и обезпечаване поминѣка имъ нѣма нищо общо съ закона за настаняване на бѣжанцитъ. Тѣ сѣ два различни закони. Законътъ за заселване на бѣжанцитъ и обезпечаване на поминѣка имъ е отъ 1922 г. и нѣма нищо общо съ закона, който Вие имате предъ видъ. Ние имаме нѣколко закони за бѣжанцитъ. Законътъ, който имате предъ видъ, е за настаняване на бѣжанцитъ, и то за селско-стопанското имъ настаняване, а тукъ имаме допълнение на известенъ членъ отъ закона за заселване бѣжанцитъ и обезпечаване поминѣка имъ. Това е съвсемъ друго нѣщо и нѣма нищо общо съ закона за настаняване бѣжанцитъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. министър-председателю! Засѣга се бѣжанската проблема, засѣга се бѣжанскиятъ въпросъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Той си е написал речта за другъ законъ и трѣбва да си я прочете!

Х. Калайджиевъ (раб): Именно въ връзка съ бѣжанската проблема искаме да повдигна този въпросъ.

На тази база, г. г. народни представители, Дирекцията за бѣжанците е изчислила числото на бѣжанците за настаняване на 35.000 семейства. Изчерпва ли се съ тази цифра бѣжанската проблема? Смята ли се другите бѣжанци за настанявани и че е ликвидирано съ тяхната нещастна бѣжанска съдба?

На този въпросъ съ сигурностъ може да се отговори отрицателно. Досега управляващиятъ партия въ своята небрежностъ къмъ бѣжанския въпросъ си отишли дотамъ, че не са ни дали статистика за числото на бѣжанците, за тяхното занятие, въ коя селския колко бѣжанци има и колко земи са раздадени. Непознанието на този елементаренъ данъкъ — за което не се изискватъ много сръдства, а само елементарна грижа — жестоко изобличава управляващиятъ буржуазни партии и тяхния патриотизъмъ. Може да се приеме, обаче, съ сигурностъ, че числото на бѣжанските семейства отъ днешъ войни не е по-малко отъ 100 хиляди. Отъ тяхъ предвидени са за настаняване около 1/3. Какво става съ другите? Споредъ Дирекцията на бѣжанците . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ама, г. Калайджиевъ, този законопроектъ нѣма нищо общо съ онзи, за който Вие говорите. Защо търсите подъ вола теле?

Х. Калайджиевъ (раб): Но то е все въ връзка съ бѣжанския въпросъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Калайджиевъ! Има приготвенъ специаленъ законопроектъ, който ще се отнася къмъ онзи законъ за бѣжанците, който Вие интересувате, и той ще дойде на разглеждане въ Камарата въ предстоящия дъни, затова, моля Вие, сега спрете да говорите, защото по тази материя ще има смисълъ да говорите тогава.

Х. Калайджиевъ (раб): (Слиза отъ трибуната)

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, г-да, ще пристъпимъ къмъ гласуване.

Моля тѣзи, които приематъ на първо четене законопроекта за допълнение чл. 33 отъ закона за заселване бѣжанците и обезпечаване поминѣка имъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Както ви е известно, този законопроектъ нѣма какво да се измѣня, затова азъ моля да му се даде спешностъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя да се даде спешностъ на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Д. Мангървъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за допълнение чл. 33 отъ закона за заселване бѣжанците и обезпечаване поминѣка имъ“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ Д. Мангървъ (д. сг): (Чете) Членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 66)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ членъ единственъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристапваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — докладъ на прошегарната комисиия.

Ще се докладва по списъкъ III пореденъ № 32.

* За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 66.

Докладчикъ Х. Майеръ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ едно отъ миналите заседания на Народното събрание докладвахъ молбата на съизруците Константинъ и Мария Тифчеви, отъ Ловечъ, родители на ловчанския околѣски пачалникъ, който бѣ убитъ отъ разбойници. Тѣ моляха за еднократна помощъ.

Комисиията бѣ определяла да имъ се отпусне еднократна помощъ въ размѣръ на 10.000 л., обаче г. министърътъ на финансите въ същото онова заседание поиска да му посочимъ отъ кой параграфъ на бюджета да се взематъ парите.

Затова прошегарната комисиия рече: парите да се взематъ отъ § 34 на бюджета за разходи по Дирекцията на държавните дългове за 1927/1928 г.

Моля Събранието да реши да се отпусне на Константинъ и Мария Тифчеви, отъ гр. Ловечъ, еднократна помощъ отъ 10.000 л.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Азъ вземамъ думата не досежно решението, което Народното събрание може да вземе, но досежно мотива, който ужъ билъ сръфъл навремето вземането на това решение.

Министърътъ на финансите, когото имамъ честта да застъпвамъ, билъ питалъ отъ кой параграфъ да се вземе сумата. Неговото питане не е, за да му се посочи параграфътъ; неговото питане означава, че нѣма пари. Той параграфътъ ги знае. (Смѣхъ)

Тѣй щото решението въ случая да се дадатъ пари е едно решение, изпълнението на което ще стане тогава, когато се предвидятъ нужните кредити. Това е то.

В. Кознички (нар. д): Министърътъ на финансите да ги намѣри.

Нѣкой отъ сговористите: Да се отложи това прошение!

Докладчикъ Х. Майеръ (д. сг): Какво ще кажете, г. министре?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ ще кажа да се отложи.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ съмътамъ, че, за да може Народното събрание да отпуща помощи, необходимо е самото то, когато приема бюджета, да предвижда особенъ параграфъ за тази целъ и въ размѣра на кредита по този параграфъ да отпуща суми като помощи. Ако нѣма подобенъ параграфъ въ бюджета или ако нѣма кредитъ по такъвъ единъ параграфъ, а ние решаваме да отпущаме суми за смѣтка на този бюджетъ, ще изпуснемъ нишката на държавния бюджетъ. Всѣко едно такова изразходване на суми при даване на помощи ще даде изразъ на нашето челоуколюбие и на нашето желание да бждемъ състрадателни къмъ хората, но ще ни отнеме възможността да бждемъ строги распоредители съ това, съ което държавата разполага.

Азъ мисля, че прошегарната комисиия всѣкога при определяне помощите трѣбва да се придържа къмъ това правило: има ли въ бюджета предвиденъ специаленъ параграфъ за помощи и има ли по този параграфъ още разполагаемъ кредитъ. Въ тѣзи рамки трѣбва комисиията да действа, когато отпуща помощи.

Сега, въ случая, като нѣма такъвъ параграфъ, комисиията ще отложи решението си за дотогава, когато Народното събрание чрезъ бюджета предвидени суми за целта.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Въпросътъ е практически. Азъ бихъ ви помогналъ да отложимъ въобще разглеждането на прошенията, докато си дойде титулярниятъ министъръ на финансите — той може би ще намѣри по-добро решение на въпроса, който ни занимава — а сега да пристапимъ къмъ продължаване дебатите по законопроекта за гражданското съдпроизводство.

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ на правеното отъ г. министър-председателя предложение, да се отложи разглеждането на прошенията за следъ завръщането на титулярния министъръ на финанситъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — продължение разискванията по първото четене на законопроектъ за гражданското съдопроизводство.

Има думата народниятъ представителъ г. Алексн Поповъ.

А. Поповъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Когато се предприематъ мѣроприятия, които целятъ устроителството на правосъдието, всички, които мислятъ за това правосъдие, трѣбва съ особенъ интересъ да взематъ участие въ тия мѣроприятия, защото правосъдието въ една държава е най-големиятъ мораленъ институтъ въ тази държава. Правосъдието е, което дава обликъ и физиономия на държавата, което повдига нейния престижъ и нейното достойнство предъ външния свѣтъ. Известно е, че, колкото правосъдието въ една държава е по-добре организирано и поставено на здрави начала, толкова тази държава се представя като една правна държава, като една модерна държава. И, обратно, тамъ, дето правосъдието е корумпирано, тамъ, дето правосъдието не стои на своето мѣсто, държавата въ очитъ на чѣлъ свѣтъ минава за една нацидичева държава, за една прогнила държава. Изразитѣ „турско правосъдие“ или „китайско правосъдие“ даваха идея за положението, въ което се намираше Турция или въ което се намираше Китай, като държави прогнили, като държави нацидичеви, като държави, въ които нѣма сигурностъ нито за гражданина, нито за неговитъ свободи, нито за неговитъ права.

Но ако правосъдието въ една държава има значение за външния свѣтъ, то има, несъмнено, още по-големо значение за самата държава, за самитъ граждани въ държавата. На правосъдието сѣ повѣрени най-святитъ права на гражданина. Какво значи свободата на гражданина, каква стойностъ има имотътъ на гражданина, неговиятъ животъ, ако нѣма едно правосъдие, което да дава гаранция за всички тѣзи блага, за всички тѣзи свободи? Правосъдието въ една държава, това е солта на държавата; а тежко и горко, ако солта се обезсоли: всичко ще прогине, всичко ще се разстрои, всичко ще се разпадне. Значението на правосъдието, като голѣмъ държавенъ институтъ, не може да се отрече отъ никого. Благодарение на него, всичко въ държавата може да бѣде стабилизирано, всичко въ държавата може да бѣде гарантирано, всички частни или обществени интереси иматъ една закрила, иматъ единъ покровителъ, единъ защитникъ въ лицето на правосъдието.

Следователно, когато ще боравимъ съ законъ, който ще реорганизира правосъдието, ние трѣбва съ най-голема сериозностъ да пристѣпимъ къмъ обсъждането му и да видимъ, доколко той е отъ естество да подобри положението на правосъдието въ смисълъ на добро и здраво правосъдие.

Позволете ми, г. г. народни представители, да заявя, че правосъдието въ България изобщо стои на една голѣма висота. Правосъдието у насъ, въ най-широкитъ му лѣни, е запазило една пълна независимостъ.

В. Кознички (нар. д): Правосъдието на короннитъ сѣдии — кажете. Това е вѣрното. А правосъдието, раздавано отъ хора, които не сѣ коронни сѣдии, оставете го на страна.

А. Поповъ (д. сг): Азъ говоря изобщо, г. Кознички! Когато говоря за правосъдие, говоря за института, а не за отдѣлни случаи, или за отдѣлни лица, военни и т. н. Азъ говоря изобщо — нека употребя терминъ — за родното правосъдие, както обичаме да говоримъ за родна армия, за родна индустрия и т. н.

П. Палиевъ (д. сг): Като държавна институция.

А. Поповъ (д. сг): Да, именно.

Независимостта на нашитъ сѣдии, на нашето правосъдие, изобщо погледнато на този институтъ — е безспорна. Имало е много давления въ миналото, обаче сѣдиството не се е поддавало на тия давления и е запазило своето достойнство. Нашето правосъдие днесъ се обслужва отъ сѣдии, които иматъ всичката подготвеностъ, всичката сериозностъ и всичката характерностъ за голѣмото дѣло, което имъ е повѣрено. Ако особено се проследи

началото на нашето правосъдие, какъ първитъ наши сѣдии трѣбваше да се борятъ съ редица прѣчки, съ редица неслоди, безъ никаква правна литература, безъ никакви традиции, безъ никакви фактически условия за правосъдие, ще се види, че е било чѣлъ подвигъ за първитъ борци въ областта на нашето правосъдие, които съумѣха да се справятъ съ всичко и да съградятъ камъкъ по камъкъ този голѣмъ институтъ, който днесъ е развитъ до своето съвършенство.

Нашитъ сѣдии сѣ материално зле поставени. Това е една истина. Въпрѣки това, обаче, сѣдитѣ сѣ може би най-достойнитъ държавни служители. Случаитъ на корупция въ сѣдиството сѣ рѣдко изключение.

Министъръ Ц. Бобошевски: Голѣма рѣдкостъ.

А. Поповъ (д. сг): Извънредно голѣма рѣдкостъ. — Сѣдитѣ иматъ свой самоконтролъ, сѣдитѣ иматъ свое сѣдийско разбиране, свой сѣдийски моралъ.

Днесъ сѣдиството, както знаете, се организира; то има свой съюзъ, чрезъ който си е поставило за задача да се усъвършенствува сѣдиста, да може чрезъ него да подобри своето материално положение. Сѣдийскитъ съюзъ си е поставилъ за целъ да си изгради сѣдийски домъ, където сѣдиста да намѣри всичката необходима книжнина, библиотеки, да намѣри една сѣдийска сѣбда — тѣй, както иматъ клубове и домове другитъ професионални организации въ страната.

Сѣдиството днесъ, г-да, е рекрутирано почти отъ хора съ висше образование, съ съвършено рѣдки изключения. Всички тия хора работятъ надъ себе си, всички тия хора полагатъ денонощень, мога да кажа, трудъ, за да могатъ да обслужватъ интереситъ на народа. Макаръ че въ нѣкои инстанции има още млади хора, но тия млади хора подъ ръководството на тѣхнитъ колеги бързо се усъвършенствуватъ, бързо си създаватъ сѣдийски духъ, сѣдийско мислене, сѣдийско разбиране и въ нищо, мога да кажа азъ, не отстъпватъ на сѣдийския персоналъ въ най-модернитъ днешни държави.

Но, ако азъ кажахъ тѣзи хвалебни думи за нашето сѣдиство, това не значи, че правосъдието у насъ е достигнало висотата, на която трѣбва да бѣде. Сѣдиството — като казвамъ сѣдиство, разбирамъ правосъдието — има голѣми още недостатѣци. Най-големиятъ неговъ недостатѣкъ, признатъ отъ всички, е че правосъдието у насъ е извънредно бавно. А този недостатѣкъ е твърде голѣмъ, той е капиталенъ недостатѣкъ, защото, когато не се раздаде правосъдие своевременно, то не постига своитѣ цели, своитѣ задачи, своитѣ намѣрения. Правосъдие, нераздадено веднага, често пѣти е отказъ на правосъдие.

Ако трѣбва да се цитиратъ примѣри, тѣ сѣ въ изобилие. Достатъчно е да ви цитирамъ единъ най-прѣсенъ примѣръ: процесътъ на Телефончето едва днесъ се разглежда въ първата инстанция следъ 6 години отъ момента, когато е извършено престѣпното деяние. Въ първата инстанция, а докато отиде до своя край, ще минатъ още нѣколко години!

Не е той единствениятъ случай, г-да, маса граждански процеси се влчатъ съ години по нашитъ сѣдилища. Процесътъ на малолѣтнитъ деца на убития работникъ отъ падането на казбаната на цѣрквата „Александъръ Невски“ преди Балканската война още е въ окръжния сѣдъ, а тѣзи малолѣтни деца днесъ сѣ буюклии, възрастни граждани. Това, което сѣ искали преди балканската война — 2—3 хиляди лева — ако днесъ го получатъ, е нѣщо нищожно, за да могатъ да се подкрепятъ материално и да получатъ обезщетение за убития тѣхенъ баща.

Виждате, какъ правосъдието, нераздадено своевременно, губи своето значение, дори своята смисълъ. Маса дѣла има днесъ въ сѣдилищата, които сѣ изгубили всѣкакво значение, всѣкаква смисълъ за правоимащитѣ. Дѣла, заведени преди 5—10 години за 1.000—2.000—5.000 л., тогава голѣмъ капиталъ, днесъ се свеждатъ за една нищожна сума, негодна за нищо. Това е въ гражданския процесъ, това е и въ углавния процесъ — бедата е обща.

Между съдебнитѣ инстанции най-много отрупани и най-много обременени сѣ дѣла, както се каза въ миналото заседание и отъ г. Палиевъ, сѣ апелативнитѣ сѣдилища и особено Върховниятъ касационенъ сѣдъ. Въ последния днесъ има висиякъ 22—25 хиляди дѣла. Можете ли да си представите, какво значи това? 22 или 25 хиляди дѣла — колко много интереси има въ тѣхъ, колко семейства, колко хора очакватъ деня, когато ще се свърши тѣхниятъ процесъ! Единъ касационенъ сѣдъ, доведенъ до такова

едно положение, това е съдъ, който не може да изпълни назначението си всецело, той го изпълнява частично. Това положение въ никакъв случай не може да продължава, не трябва да продължава. И ето защо извънредното на г. министъра на правосъдието инцидентно направено вчера, че той ще създаде законъ за ликвидирани, за облекчение положението на Касационния съдъ, е свършено навременино и свършено умъстно. Ако искаме тъзи 22—25 хиляди висши дъла въ Касационния съдъ да се очистятъ отъ само себе си, това е абсолютно невъзможно.

Трябва да стане нѣщо изключително, за да могатъ тия дъла да намърятъ така или иначе своя изходъ и да може Касационниятъ съдъ да функционира тъй, както трябва да функционира — да раздава правосъдие ажуръ, навременно. И Касационниятъ съдъ, като касационна инстанция, не трябва да бѣде тъй обремененъ. Отъ Касационния съдъ не можемъ да изискваме онази работа, която искаме отъ обикновенитъ съдилища по сѣщество, затуй защото той е училище на съдинтъ, той трябва да създава юриспруденция. Касационниятъ съдъ трябва да работи качествено, а не количествено. У насъ, както е положението, единъ касационенъ съдия трябва да напише въ единъ месецъ 30 решения. Какво е това, г-да? Това не е касационенъ съдъ въ истинския смисълъ на думата. Защото той, който създава юриспруденция, който е източникъ на право, трябва да прецени всѣка дума, да прецени всѣки казусъ, да прецени всѣко правоотношение, да го нормира, да му даде смисълъ, да му даде съдържание, да му даде правностъ. Това, което реши Касационниятъ съдъ, както ви е известно, то е рѣководство за другитъ инстанции. Тѣ следятъ и трябва да следятъ разбиранята на Касационния съдъ; тѣ трябва да взематъ бележка отъ тѣхъ, тѣ трябва да бѣдатъ въ унисонъ съ тия разбираня. Тогава имаме единъ институтъ, какъвто е Касационниятъ съдъ. Но ако ние го претрупваме съ работа, както е претрупанъ, често пѣти той самъ, за да бѣде експедитивенъ, за да може да приключи и да привърши своята работа, попада въ грѣшки, попада въ противоречие, което, за голямо съжаление, не е вече рѣдкостъ.

Следователно, първа грижа на всѣки министъръ на правосъдието, на всѣки народенъ представителъ, който мисли за правосъдието — а азъ не вѣрвамъ нѣкой да е на противно мнение — трябва да бѣде бързо правосъдие. Разбира се, като казвамъ бързо, това не значи какъвто и да било правосъдие; наредъ съ бързо, турямъ веднага и добро правосъдие, и здраво правосъдие, независимо правосъдие.

Г. г. народни представители! Внесенитъ законопроектъ отъ г. министъра на правосъдието си туря като девизъ да ускори правосъдието, да даде правосъдие и сравнително по-евтино правосъдие.

Постигатъ ли се тѣзи цели, постига ли се тоя девизъ, тъй както е положенъ въ мотивитъ къмъ законопроекта? Това ще имамъ да разгледамъ днесъ.

Нека ви кажа, преди всичко, че азъ нѣма да се впусна въ казуистика, въ отдѣлно обсъждане на различнитъ членове отъ законопроекта. Това е абсолютно невъзможно, а особено при първото четене на законопроекта. Обаче азъ ще се спра на по-важитъ неговни постановления и ще кажа думата си по тѣхъ.

Имаше ли нужда отъ създаване на новъ законъ за гражданското сѣдопроизводство? Нѣкои отъ преждеговорившитъ казаха: „Нѣмаме тази нужда, можеше да се ограничимъ само съ едно ново допълнение на закона за гражданското сѣдопроизводство“. Азъ не съмъ на това мнение, г-да, и намирамъ, че добре стана дего се дава, тъй да се каже, нова физиономия на закона за гражданското сѣдопроизводство. Забележете, въ сѣщность това не е новъ законъ, нѣма нова система; системата си остава сѣщата. Гражданското сѣдопроизводство въ своята основа си остава сѣщото, но измѣненията, които се правятъ, сѣ толкова многобройни и нѣкои отъ тѣхъ тѣ сѣществени, щото ако се оставѣше това като едно допълнение къмъ закона, който е претърпѣлъ досега 20 измѣнения и допълнения . . .

Б. Павловъ (д): 23.

А. Поповъ (д. сг): . . . 23 измѣнения и допълнения, щѣше да се получи нѣщо свършено неестествено, една галиматия, бихъ казалъ азъ. Законъ, съставенъ отъ 23 крѣпки, въ различни времена, отъ различни министри, съ различенъ езикъ, съ различна терминология! Всичко това изискваше да се съобщи. Вънъ отъ това има членове, които оставаха

мъртва буква. Какво трябва да се прави съ тѣхъ? Трябваше да се махнатъ. Собствено, днесъ имаме ново измѣнение на закона за гражданското сѣдопроизводство, голямо измѣнение съ цѣла нова нормировка на числовѣтъ и съ размѣстване на известни положения въ закона. Въ този смисълъ, за да се даде нѣщо по-издържано, нѣщо по-единно, нѣщо цѣло, добре става, че се предлага подъ формата на новъ законъ за гражданското сѣдопроизводство.

Председателствуващъ А. Христовъ: Извинете, г. Поповъ. Г. г. народни представители! Съобщавамъ, че отъ Министерството на външнитъ работи и на изповѣданията е постъпило предложение за одобрение подписания въ Ангора на 12 февруарий 1928 г. между царство България и турската република договоръ за търговия и мореплаване. (Вж. прил. Т. I, № 67)

Продължаватъ, г. Поповъ.

А. Поповъ (д. сг): Г. г. народни представители! Вѣрно е, че не трябва често да измѣняваме нашитъ закони, особено основнитъ, какъвто се явява и законътъ за гражданското сѣдопроизводство. Вѣрно е, че какъто измѣнение на единъ законъ прѣчи за усвояването на този законъ, на неговитъ принципи и наредби, било на широката публика, било отъ адвокатите и съдии — това е свършено право — но не забравяйте, че времената, които се преживѣха следъ войнитъ, проблемътъ, който стана въ живота, бързъ, главоломъ, всички сътресения въ стопанския животъ, въ икономическия животъ, въ политическия животъ, всичко това, което измѣни дори нравитъ у хората, тѣхното възпитание, тѣхната култура — всичко това налага нови норми, било граждански, било уголовни. Не проживѣхме и не живѣемъ спокойни времена. Това е не само у насъ, това е въ цѣлия свѣтъ: въ цѣлия свѣтъ ставатъ тия бързи преломи отъ едно правно положение къмъ друго, новосъздадено, което налага самиятъ животъ. Ето защо не ме очува, че и у насъ се създадохъ условия за реорганизация, за ново измѣнение и на закона за гражданското сѣдопроизводство.

Езикътъ на законопроекта. Законопроектътъ, безспорно, усвоява единъ по-новъ езикъ въ смисълъ на литература, на прецизностъ. Той усвоява и известна нова терминология по много правни изрази. Че езикътъ въ законопроекта е по-свършенъ и по-издържанъ отъ гледна точка литературна и отъ гледна точка правна, за мене нѣма съмнение. Ако проследите аслъ нашитъ закони отъ освобождението ни до днесъ, вие ще видите какъ езикътъ имъ се усъвършенствува и става все по-прецизенъ, по-правилъ, по-издържанъ. И това не е само за езикъ въ законитъ по ведомството на правосъдието, това е и въ литературата, това е и въ учебницитъ и навсѣкжде. Ако днесъ прочетете временнитъ сѣдебни правила или отоманския наказателенъ законъ въ преводъ на български, вие ще се чудите дали това е български езикъ или е нѣщо полубългарски, полуславянски. Искамъ да кажа, че още отъ освобождението ни се въвеи къмъ подобрене на писмеността на езика въ нашитъ закони, къмъ закрѣпяване на мисълта на законодателя, къмъ употребяване изрази по-нови, като се изхвърлятъ всички русизми, всички чужди думи и като се намиратъ по-подходящи за тѣхъ български термини, български изрази, български думи. Наистина, може би нѣкои термини въ законопроекта да не сѣ свършено сполучливи, но това е твърде естествено за единъ такъвъ законопроектъ отъ 1.030—40 клена. Но тъкмо и това е задачата на насъ, народнитъ представители: да посочимъ кои термини не сѣ сполучливи, кои изрази биха могли да се замѣнятъ съ други. При второто четене на законопроекта ще може да се изгледатъ ония може би не добре избрани термини и изрази, каквито, не ще съмнение, ще се намърятъ тукъ или тамъ. За себе си, напр., азъ намирамъ, че новиятъ юридически терминъ, избранъ въ законопроекта „ищецъ по изпълнението“, който замѣства термина „взискателъ“ е неапълно сполучливъ. „Взискателъ“ споредъ мене е единъ хубавъ терминъ чисто български, той обаче, сега се замѣства съ три думи „ищецъ по изпълнението“. Мене ми се струва, че терминътъ „взискателъ“ не само че е по-кратъкъ, една дума, но е и по-правилъ, защото взискателътъ още не е ищецъ въ смисъла на ищецъ въ единъ искъ по едно иско. Ищецъ е този, който иска нѣщо да му се даде, но това искане, това негово право е още спорно, то или ще му се даде, или ще му се откаже. Взискателътъ е лице, което е вече придобило едно право, което го има и то само го взиска, иска да го получи, иска да го вземе. Има една тънка разлика между „искамъ“ и „взискамъ“. Взискамъ — това, което трябва да ми се даде, което е мое вече, за което имамъ придобито право да го получа. И въ тая смисълъ намирамъ — туй само като примѣръ го казвамъ, г. г. народни представители —

че има изрешени термини, които би могло да се замънят с други и които не са съвършено сполучливи.

(Председателското място се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Но погледнато общо, езикътъ на законопроекта е по-съвършенъ, по-гладъкъ, по-прецизенъ, по-изразителенъ и по-подходящъ отъ езика на досегашния законъ за гражданското съдопроизводство.

Едно голѣмо начало, което прокарва новиятъ законопроектъ, е началото за писмеността въ гражданския процесъ, или по-скоро за подготовката на гражданския процесъ. Това начало е твърде важно и, споредъ мене, е едно начало твърде полезно и твърде добро. Гражданскиятъ процесъ трѣбва да си остане писменъ процесъ, въ противовѣст на устния процесъ, който трѣбва да си остане устенъ процесъ. Колкото принципътъ за устността е едно важно условие, единъ важенъ елементъ въ устния процесъ, толкова принципътъ за писмеността е единъ важенъ елементъ въ гражданския процесъ. Въ гражданския процесъ странитѣ трѣбва да бъдатъ точни въ своитѣ искания и въ своитѣ възражения. Тамъ въпроситѣ трѣбва да бъдатъ положени безъ никаква колебливостъ; тамъ не може да има място за съмнение въ аргументацията на ищеца, или въ възраженията на ответника; тамъ всичко това трѣбва да бъде положено въ една писмена, въ една категорична форма, която не търпи никакви колебания, никакви разширения, никакви съмнения. Защото гражданскиятъ процесъ ще разрешава гражданскиятъ права, граждански интереси; гражданскиятъ процесъ нѣма да разрешава въпроси, които се свеждатъ въ края на краищата само до вътрешното убеждение на съдѣицата. Въ гражданския процесъ, г. г. народни представители, нѣма психологически елементъ, какъвто има въ устния процесъ; даже психологическиятъ елементъ често пѣти държи устния процесъ. Гражданскиятъ процесъ е процесъ на конкретни факти, на тълкуване на закона, на даване или на отказване на права, а всичко това трѣбва да бъде разрешено отъ съдѣицата по начинъ, че той добре да знае, кои са основанията на ищеца, кои са възраженията на ответника, какво се иска да се даде, какво се отказва, защо се иска, защо се отказва, съ какви доказателства, тѣхната сила, тѣхното значение, тѣхната годност и т. н. Какво прѣчи въ такъвъ случай писмеността? Не е ли писмеността, именно, която ще даде черно на бѣло, безъ да бъде отмѣненъ нито единъ слогъ отъ мисълта на ищеца? Нали този писменъ актъ е отговорътъ, който ще даде явна представа за това, което търпи отговоритѣ. Така ли е сега въ съдебнитѣ заседания, когато се дебатира тия нѣща и когато съдѣицъ трѣбва да се произнесе следъ недѣля, а нѣкой пѣтъ следъ 10 дни, следъ 20 дни и когато забрави педоаритѣ, когато забрави мотивитѣ на странитѣ и когато, ако се позове на съдебния протоколъ, често пѣти този протоколъ е непъленъ, неясенъ, невѣренъ . . .

В. Кознички (нар. л.): И ненаписанъ.

А. Поповъ (д. сг.): . . . и ненаписанъ, а често пѣти се вмѣкватъ въ него и грѣшки? Мога да ви кажа, че азъ лично имамъ случаи, кждето моето „азъ не признавамъ“ е гурено „азъ признавамъ“ — може би защото така ме е чулъ секретарятъ. И следъ това трѣбва цѣла процедура, за да се оправи това нѣщо, като го съпоставя съ всичко, което съмъ казалъ по-рано и което съмъ казалъ по-късно отъ думата „признавамъ“. Ако това е въ единъ писменъ отговоръ, може ли да се допусне подобна грѣшка, подобно заблуждение?

Но, като говоря, г-да, че гражданскиятъ процесъ, по своето естество, трѣбва да бъде писменъ, азъ ще забележа, че при него не се изключва и устността, защото педоаритѣ ще ставатъ пакъ устно, но тѣ ще ставатъ върху не-промѣнливи бази, което е много важно и много съществено.

Въ този пѣтъ сѣ влѣзли много европейски държави, на първо място Франция. Тамъ има тая промѣна на писмени книжа, която разчита пѣтъ за сѣда и която поставя процеса на здрава основа. Но, възражава се, тая писменостъ по начало на процеса нѣма ли да отнесе процеса отъ съдѣицата въ канцеларията му? Какъ ще се манипулира у насъ съ тази писменостъ, съ тази двойна размѣна на искова молба и на отговоръ — нѣма ли да се претрупатъ канцеларитѣ, нѣма ли тия въпроси, които съдѣицѣ ще разисква въ разпоредително заседание, да се отлагадатъ за решаване отъ кандидатитѣ, нѣма ли съ това въобще да се замедли гражданскиятъ процесъ?

Тия възражения намирамъ за съвършено неоснователни. Преди всичко, ако канцеларията, такава какъто е днесъ, не може да манипулира бързо съ тия книжа, които трѣбва да се кръстосватъ и размѣняватъ отъ еднага страна до другата, нищо по-лесно отъ това да се създаде канцелария,

която ще може да се справя съ работата и правилно и своевременно да правя тия връжвания. Канцеларията е единъ механизъмъ, една машина, нека да кажа: ако днесъ тя е недостатъчна, съ единъ или двама още чиновници, на които ще се възложи точно тази работа, тя ще бъде въ състояние да се справи съ работата и своевременно, безъ забавяне, безъ никакви търкания ще може да изпълни своята задача.

Колкото се отнася до това, че кандидатитѣ ще решаватъ въ разпоредително заседание, споредъ мене, г-да, това не е аргументъ. Може да има такива случаи, но ако допуснемъ, че кандидатитѣ решаватъ въпроситѣ въ разпоредително заседание, тогава ще допуснемъ, че тѣ решаватъ и дѣлата, а това не е вѣрно, не искамъ да бъде вѣрно, не трѣбва да бъде вѣрно. Въ туй отношение всѣкога може да се упражни контролъ, всѣкога има съдѣи, които слагатъ своитѣ подписи и носятъ всѣкаква отговорностъ. Този аргументъ считамъ за несериозенъ.

Какво се цели между другото съ тази писменостъ? Тази писменостъ, прокарана като начало, ще има единъ най-добъръ резултатъ. Това е, че тя ще ускори раздаването на правосѣдието. Въ това, г. г. народни представители, азъ съмъ убеденъ. Тя ще спести едно съдебно заседание най-малко по всѣко дѣло. А какво значи едно съдебно заседание спестено? То значи много, твърде много и за бързото правосѣдие, и за спестяване трудъ и срѣдства на странитѣ, които се съдѣятъ. Това заседание ще се спести затова, защото при размѣната на тѣзи двойни книжа — и, забележете, не е задължително непременно да бъдатъ двойни, въ всѣки случай ще има само една искова молба и единъ писменъ отговоръ, а двойни ще бъдатъ, когато въ отговоръ се изтъкнатъ такива съображения, които ищецътъ не е могълъ да предполага, че ще се направятъ, затова и той трѣбва да отговори на тѣхъ, и следъ това ще има двоенъ отговоръ на ответника срещу възражението на ищеца, но, както казахъ, не е задължително да бъдатъ двойни — когато вече странитѣ, тъй да се каже, заематъ своитѣ позиции като неприязтели въ процеса, тогава съдѣицѣ ще разреша всичкитѣ тѣзи преюдициални въпроси, въпроси за свидетели, за експертиза, за други искания, въ разпоредително заседание. Единъ пѣтъ тѣзи въпроси разрешени въ разпоредително заседание и всичко нужно събрано по реда, указанъ въ закона, дѣлото устрѣа, дѣлото е подготвено отъ странитѣ, то се слага въ съдебно заседание, кждето присѣствуватъ всички свидетели и вещи лица, кждето сѣ събрани, ако бъде необходимо, по делегация, сведенията, които сѣ нужни. Дѣлото е устрѣло, то трѣбва да се реши, следва педоария отъ странитѣ, освѣтление на сѣда и дѣлото се решава.

А така ли е сега, г. г. народни представители? Азъ се позволявамъ поне на ония г. г. народни представители, които всѣки денъ сѣ по съдилищата и които знаятъ, че днесъ дѣло не се решава въ едно заседание или се решава като рѣдко изключение. Днесъ най-малко първото заседание е заседание, кждето ще се посочатъ доказателствата. Тѣзи доказателства ще се събиратъ тепърва, а вие знаете колко още пѣти ще се отлага дѣлото за тѣхното събиране. Въ най-щастливъ случай дѣлото може да се разреши въ второто съдебно заседание — въ най-щастливъ случай. А чрезъ тази писменостъ, наложена за подготовката на процеса, се пести едно заседание най-малко, което е отъ извънредно голѣма важностъ, взето за всички дѣла съвокупно въ България.

Писмеността въ процеса трѣбваше рано или късно да се наложи въ гражданския процесъ. Въ днешния законопроектъ тя се налага, и се налага не по такъвъ начинъ, както бѣше по-рано или предшествувашето измѣнение, когато имаше само единъ отговоръ, когато, следователно, странитѣ не можеха да направятъ изчерпателно всичкитѣ си възражения, когато дѣлото не бѣше готово, когато то тепърва трѣбваше да се подготви въ съдебно заседание. Ако писмеността, която днесъ се узаконява, постигне само този резултатъ — а азъ съмъ убеденъ, че тя ще го постигне: може би въ първо време на прилагане на закона да се явятъ нѣкои технически затруднения, съ това съмъ съгласенъ, но тѣзи технически затруднения, — се отстранятъ много лесно, много бързо и много скоро — казвамъ, ако само този резултатъ се постигне, услугата съ писмеността е голѣма. И действително, тя отговаря на девиза да се ускори разглеждането на дѣлата въ съдилищата.

Г. г. народни представители! Въ връзка съ този въпросъ за ускоряване дѣлата, великага ще премина къмъ цената на иска, кждето се допуска, при възражение за цената на иска, тя да се оценява отъ вещи лица — едно или три вещи лица. Мене ми се струва, че тия вещи лица, по начина, по който трѣбва да се назначатъ, да се призватъ и разпитатъ, ще затруднятъ до известна степенъ бързината въ вървежа на процеса, защото отъ опитъ знаемъ, че мани-

пулацията съ призаване, назначаване и разпитване на вещи лица е доста сложна, воста трудна. Въ подробности не ще влизам, но вещитъ лица трѣбва да се изискатъ, да се назначатъ, да се стовици на странитѣ, да имъ се даде срокъ за отводи — често нѣма се прави отводъ — ще се назначи друго нещо лице, нѣма ли се явятъ всички и т. н.; това е една работа, която ще спѣне бързото разглеждане на дѣлата.

Какво да се прави? Да се оставятъ оценкитѣ на недвижимитѣ имоти така, както тѣ фигуриратъ въ емлячнитѣ регистри е невъзможно, г. г. народни представители.

Първо, това е най-важно за човѣчността. Вие знаете, че има ценни имоти, които струватъ 50 или 100 хиляди лева, но които фигуриратъ въ емлячнитѣ регистри за 2, 3, 5 хиляди лева. Това положение не трѣбва да остане нито една минута. Не може единъ мирови съдия да реши единъ споръ за стотици хиляди лева. Това, което каза вчера уважаемиятъ колега г. Андреевъ, че по тоя начинъ правосъдието се заскѣпява, не е правенъ аргументъ, споредъ мене. Защото правосъдието трѣбва да се движи, и ние трѣбва да имаме за целъ да го направимъ достъпно и евтино. Това, обаче, не може да стане съ риска да се засегнатъ самитѣ интереси на гражданина. Не може единъ споръ отъ голѣма стойностъ, отъ голѣмъ интересъ за мене, да се разгледа въ една инстанция, да се гледа само отъ мировия съдия. Това едно.

Второ, не може за единъ личенъ искъ, за единъ вещенъ искъ за движимостъ да ми вземете имота по действителната оценка, а за искъ за единъ недвижимъ имотъ да ми вземете имота по старата оценка. Не може да съществува това неравенство, както каза и моятъ приятелъ г. Павловъ. Това е невъзможно да съществува, то не трѣбва да съществува. Налага се, ако не сега, то следъ известно време да се търси истинската, пазарната, реалната стойностъ на спорния предметъ, на спорната вещь и по нея да се оперира било за съдебни мита, било за подсѣдимостъ, било за всички други нѣща, които сѫ въ зависимостъ отъ цената на иска.

Следователно, цената на иска трѣбва да бѣде определена. Но изпрѣчватъ се вещи лица — тѣ сѫщо спѣватъ бързината. Не бихме ли могли въ такъвъ случай да приемемъ една друга мѣрка? Азъ, г. г. народни представители, имамъ смѣлостта да посоча такава мѣрка, като разбира се, това го прави съ едно малко стѣснение. Не може ли цената на иска, пазарната стойностъ на имота, да се установява съ общинско удостоверение? Азъ зная, че ми кажете, че това е опасно, защото не всекога една община ще каже истинската цена. Но ако ние вѣрваме на общината за много други факти, ако ние въ нейното лице виждаме една мѣстна властъ съ отговорности, ако ние сме ѝ повѣрили маса други голѣми интереси — защо да не ѝ повѣрваме и тогава, когато тя ще ни констатира и засвидетелства пазарната стойностъ на известенъ имотъ? А знаете ли колко тогава ще се спечели отъ време? Едно удостоверение ще се издаде за 15 минути, и въпросътъ за всички тия вещи лица, които ще се влечатъ съ седмици, ще се разреши за половинъ часъ.

Азъ обръщамъ вниманието, както на уважаемия г. министъръ, така и на почитаемото Народно събрание да се спратъ върху лансиранията отъ мене мисълъ за тия общински удостоверения за определяне пазарната цена на имота. Азъ смѣтамъ, че все-таки съ тия удостоверения ще имаме една гаранция за цената на иска. Може би нѣма да бѣде до съвършенство констатирана точната цена, но какво ли пъкъ съвършенство ни даватъ вещитѣ лица? Нали знаемъ какво представляватъ вещитѣ лица, какъ тѣ се събиратъ, какъ често пѣти се нагаждатъ, така или иначе, да кажатъ това, което е угодно на X или на Y. Или пъкъ най-сетне, ако сѫ необходими вещитѣ лица, не би ли могло да се прибѣгне до заклетъ вещи лица — да има при всѣки съдъ предварително определени заклетъ вещи лица, каквито има въ Франция и другаде?

К. Кънчевъ (д. сг): И тѣ не могатъ да знаятъ цената на всички имоти.

А. Поповъ (д. сг): Да, разбираме, че не могатъ да знаятъ цената на всички имоти, но поне за всичкитѣ процеси отъ София ще имаме предварително определени тѣзи заклетъ вещи лица, които ще се произнасятъ.

Виждале, г-да, че въпросътъ за вещитѣ лица представлява голѣмъ интересъ. И азъ, като изхождамъ отъ идеята на законопроекта — да се постигне бързо правосъдие — мисля, че би могло да се направи известна корекция по

въпроса за вещитѣ лица, като се избератъ предварително опрѣдѣлени заклетъ вещи лица; ако не се възприеме това, да се манипулира съ общински удостоверения за определяне пазарната цена на даденъ имотъ. На тия общински удостоверения ние можемъ да се позовемъ тѣй, както се позоваваме на тѣхъ за много други работи: общинитѣ ни даватъ, напр., сведения за наследянитѣ на единъ човѣкъ, даватъ ни сведения за цѣлъ редъ други работи.

К. Кънчевъ (д. сг): Да, но общинитѣ иматъ регистри съ по-малко данни. Щомъ вие прехвърлите тая тежестъ върху общинскитѣ управления, а тѣ ще трѣбва да търсятъ данни, за да опрѣдѣлятъ цената на даденъ имотъ, това ще бѣде сѫщото, както съ вещитѣ лица. Този въпросъ ще го обсъдимъ въ комисията.

А. Поповъ (д. сг): Да. — Въ всѣки случай, г. г. народни представители, този въпросъ може да се разреши по начинъ таквъ, че вещитѣ лица да не бѣдатъ спѣнка за бързината въ движението на процеситѣ.

Ще си позволя да обръна вниманието ви и върху другъ единъ въпросъ — за доклада на дѣлото. Споредъ пония законопроектъ, докладътъ на дѣлото става задължителенъ.

В. Козинички (нар. л): Много е добро това.

А. Поповъ (д. сг): Тази задължителностъ на доклада на дѣлото ще спѣне много бързината на разглеждането на дѣлата въ всички инстанции.

В. Козинички (нар. л): Когато се говори за бързина на правосъдието, винаги трѣбва да се разбира и добро правосъдие.

А. Поповъ (д. сг): Безъ съмнение. Азъ ще Ви докажа, г. Козинички, дали е необходимъ този докладъ.

В. Козинички (нар. л): Бързото и добро правосъдие сѫ свързани едно съ друго.

А. Поповъ (д. сг): Да. — Докладътъ на дѣлото ще спѣне извънредно много бързото разглеждане на дѣлата, защото докладътъ по едно важно дѣло може да трае половинъ часъ, а често пѣти — и цѣлъ часъ; зависи отъ докладчика — има докладчици, които могатъ да направятъ единъ докладъ въ 5 минути, но има и докладчици, които ще четатъ, ще обръщатъ страницитѣ и т. н.

К. Кънчевъ (д. сг): Има вѣкои, които четатъ всички писмени документи.

А. Поповъ (д. сг): Моля, г. Кънчевъ. — За кого е необходимъ докладътъ?

Нѣкой отъ сговориститѣ: За съднитѣ.

А. Поповъ (д. сг): Добре. Този докладъ за съднитѣ, обаче, става отъ пледоарията на странитѣ. Пледоарията на странитѣ, които взаимно се контролиратъ, които взаимно се допълватъ, които се следятъ, става въпрѣки желанието на когото и да било. Какво значи пледоария по единъ процесъ? Ще започнете именно да дадете докладъ по казуса на процеса. Ако вие стрѣшате, ако вие тенденциозно докладвате, има противна страна, която ще ви корегира на мѣстото. Ами съднитѣ слушатъ, затуй сѫ тѣ тамъ — за да слушатъ; тѣ ще се ориентиратъ, тѣ ще разбератъ сѫщността на процеса, и докладътъ за тѣхъ ще стане отъ само себе си, отъ разбора, отъ пледоаритѣ въ процеса.

Независимо отъ това, г. г. народни представители, съднитѣ, когато се оттеглятъ на съвѣщание, непременно, трѣбва да се справятъ съ самото дѣло. Както знаете, тѣ си взематъ нужнитѣ бележки и вършатъ ония провѣрки, които сѫ необходими за тѣхъ, за да провѣрятъ и самитѣ цитирани документи, и тѣхното съдържание, показанятия на свидетелитѣ и т. н.

Его защо азъ мисля, че ще бѣде много по-целесъобразно ако докладъ става само тогава, когато това се поиска отъ странитѣ; а когато странитѣ знаятъ, че докладътъ имъ е известенъ — предполага се, че на докладчика докладътъ сѫщо му е известенъ — не трѣбва да стане докладъ. Практиката ще ви покаже, че моитѣ думи сѫ прави. Моитѣ думи се основаватъ на една 23—25 годишна съдебна практика. Въ

повечето случаи докладът дори не се слуша, а се слушат пледаритъ; там е приковано вниманието на съда — какви аргументи ще се дадат, какъ ще се развие било искътъ, било възраженията по иска.

К. Кънчевъ (д. сг): Г. Поповъ! Ще отречете ли значението на доклада за другитъ съдии?

А. Поповъ (д. сг): Не го отричамъ. Но азъ ви казвамъ откъде ще почерпятъ тѣ материали по дѣлото — отъ самитъ страни, които взаимно си контролиратъ, и отъ тѣхния другаръ докладчикъ, който, като се оттеглятъ съдинтъ на съвѣщание, ще ги освѣтли по това, което не имъ е ясно.

К. Кънчевъ (д. сг): Да, но све е нѣщо субективно правенето на докладъ.

В. Козинчки (нар. л): Всѣка страна тегли къмъ себе си.

К. Кънчевъ (д. сг): Разбира се.

Б. Павловъ (д): Отъ законопроекта не се вижда кога ще се прави докладъ.

А. Поповъ (д. сг): Това се знае — докладъ се прави въ началото.

Б. Павловъ (д): Да, но отъ законопроекта не се вижда това. Вие можете да насрочите дѣлото, ще се разпитатъ, да кажемъ, трима свидетели, другитъ трима ще трѣбва да се викатъ втори пътъ, защото не сѣ се явили. По законопроекта, ще се прави втори, трети пътъ докладъ, докато напълно се направи последниятъ докладъ, за да се ликвидира по същество.

А. Поповъ (д. сг): Г. г. народни представители! Законопроектътъ си поставя за целъ да даде и по-евтино правосъдие на гражданския процесъ. Постига ли се тази целъ и въ какъвъ размѣръ? Отговорямъ: постига се тази целъ.

Ц. Стояновъ (з. в): Тѣкмо наопаки.

А. Поповъ (д. сг): Съ какво се постига тази целъ? Постига се, първо съ намаляването на митата. Намаляването на митата е чувствително — отъ 5 и 4% тѣ се намаляватъ на 3%.

Д. Грънчаровъ (з. в): Да, но по други оценки.

А. Поповъ (д. сг): Да, по други оценки. Тѣ непременно ще дойдатъ, тѣ трѣбва да дойдатъ отъ другъ съдебенъ интересъ — отъ интереса на подсѣдността. — Тѣй че, митата отъ 5 и 4% се намаляватъ на 3%. Вие знаете, че най-чувствителниятъ чисто съдебенъ разходъ това е съдебното мито.

Л. Стояновъ (д. сг): Разни други законни и незаконни разходи отечаватъ още повече положението на странитъ въ процеса.

А. Поповъ (д. сг): Другитъ разходи сѣ второстепенни. Напр., ще има две призовки. Но не сѣ тѣ, които ще предизвикатъ чувствително увеличение на разходитъ. Това е съдебното мито, особено за голѣмитъ процеси. Вие знаете, че то често пѣти хвърля нѣколко десетки хиляди лева.

Но, направи се вчера възражение, което и днесъ се направи: добре, но ще имаме нови оценки. За новитъ оценки азъ се изказахъ, г-да. Новитъ оценки се налагатъ независимо отъ митото, по съображения правни, по съображения отъ гледна точка защита интереситъ на гражданитъ, които иматъ нужда отъ съда, които спорятъ, които водятъ процеси.

Казва се, г. г. народни представители, че се увеличаватъ призовкитъ, увеличава се касационниятъ депозитъ.

Б. Павловъ (д): Съобщенията.

А. Поповъ (д. сг): Добре, увеличаватъ се. Колко съобщения ще има въ единъ процесъ?

Б. Павловъ (д): По едно селско дѣло най-малко 10 съобщения.

А. Поповъ (д. сг): Вие вземате единъ изключителенъ случай, а азъ ви говоря изобщо по дѣлата. Ще имате едно или две съобщения. Това ли е, което ще увеличи цената на процеса?

Б. Павловъ (д): Г. Поповъ! Грѣшката е, че митата ставатъ 3% за всички искове. И за 10.000 л., и за 20.000 л. е 3%. Нѣма прогресивностъ въ облаганията, а трѣбва да има. Малкиятъ интересъ го облагатъ съ същото мито, съ каквото облагатъ и голѣмия интересъ.

А. Поповъ (д. сг): Когато говорите за увеличаване на скъпотията, държите ли смѣтка, какво се печели съ бързото свършване на дѣлото, съ разрешението на дѣлото само въ едно съдебно заседание? Защо туряте въ разходитъ, само това, което ще плати за мито, за берни и за съобщения? Защо не туряте въ разходитъ това, което ще похарчи страната, за да дойде отъ село или отъ града въ седалището на съда? Защо не турите въ разходитъ разтакането 2—3 пѣти на свидетелитъ? Защо не турите въ разходитъ всичко, съ което е съпроводено отлагането на едно дѣло и за другата страна? Дори адвокатското възнаграждение: колкото повече пѣти се явяваме, толкова повече искаме. Я пресмѣтнете, парично какво се нести съ бързото свършване на дѣлото за странитъ.

Ц. Стояновъ (з. в): Това никой не отрича.

Б. Павловъ (д): Не може да се свърши.

А. Поповъ (д. сг): Понеже съ този законопроектъ най-малко се пости едно съдебно заседание, пресмѣтнете какво коштува въ пари за тия, които ще трѣбва да дойдатъ, да правятъ разходи по хотели по готилници, за каруци, за свидетели и т. н.

Г. г. народни представители! Когато се говори за скъпо и евтино правосъдие, не може да се ограничаваме само върху това, което е въ дѣлото, а трѣбва да съобразимъ всичко онова, което е извънъ дѣлото, но е въ връзка съ самото дѣло.

Има увеличение на касационния депозитъ, както и на нѣкои други мита. Нали виждате какво имъ е назначението? Назначението имъ е, като се увеличи касационниятъ депозитъ и като се предвидятъ други нѣкои пенални клаузи, да не се обжалва всичко, само за да се печели време и да се разката и една, и другата страна. При по-засиленъ касационенъ депозитъ, всѣки ще се замисли, когато знае, че не е правъ, трѣбва ли да отива още въ една инстанция. Това е назначението имъ.

Ц. Стояновъ (з. в): Ако адвокатитъ сѣ добросъвестни въ това отношение, половината отъ дѣлата нѣма да отиватъ въ касационния съдъ.

А. Поповъ (д. сг): Знаемъ кои адвокати колко добросъвестно изпълнятъ дълга си. Въ всѣки случай азъ намирамъ, че тия, тѣй да се каже, ограничения ще дадатъ своя ефектъ, ще се намалятъ тормозитъ, които странитъ си правятъ въ процеса, ще се намалятъ дѣлата, които се обжалватъ, било частнитъ производства, било гражданскитъ дѣла, било по отдѣлни въпроси. А всичко това, г-да, си има своето значение, защото все води къмъ тамъ — да се ускори правосъдието, да може да се ликвидиратъ спороветъ и процеситъ колкото е възможно по-бързо.

А сега какво е? Ами очевидно исправи каузи се поддържатъ. Само да се печели време, само да се терзае противникътъ, се използва всичко. Тия нѣща сѣ всеизвестни и има единъ повикъ, едно оплакване и отъ съдии, и отъ инстанции. Въ този повикъ се е вслушалъ г. министърътъ и неговитъ другари, които сѣ съставили проекта. Тѣ сѣ търсили по какъвъ начинъ, между другитъ, да се ограничи и това безкрайно обжалване, това отиване безцелно, безнадеждно, мога да кажа азъ, въ втори, въ трети и т. н. инстанции.

Ето защо, споредъ мене, като се погледне така на въпроса, обективно, като се свържатъ разносцитъ, не само тѣзи, които сѣ въ дѣлото, но и тѣзи, които не фигуриратъ въ дѣлото, но по неволя се правятъ отъ странитъ, когато имъ се протака дѣлото съ години, намирамъ, че законопроектътъ отговаря на нуждата и дава действително едно по-евтино правосъдие.

Г. г. народни представители! Набързо ще трѣбва да мина и на други нѣкои глави, и на други нѣкои по-важни положения въ законопроекта.

Между важните, от капитално значение въпроси, според мен, е въпросът за свидетелските показания. Свидетелът трябва да бъде изхвърлен от гражданския процес; неговата интервенция трябва да бъде намалена до минимум. Свидетелът е най-ненадеждното доказателство, най-порочното, мога да кажа аз, най-несигурното въ времето, въ които живеем. Свидетелът, независимо от факта, че може да бъде заинтересован, че може да бъде под различни влияния и внушения, но той може да забрави, паметта му може да го излъже. Свидетелът трябва да се допуска само въ такива случаи, когато друго доказателство е невъзможно да се събере. Ами знаете ли, г. г. народни представители, че свидетелът дори се гони и от улавния процес? От улавния процес, където естествено, без свидетели не може! Днес въ модерното улавно право искат да изпидят свидетеля и да го забият съ научните методи на доказателства.

Д. Грънчаровъ (з. в): Съ полицейските дознания!

К. Кънчевъ (д. сг): Ха, недейте говори такива смъшни работи! То въ ваше време беше така.

А. Поповъ (д. сг): Изслушайте ме, г-да, азъ говоря твърде сериозно и не шиканирамъ никого, освенъ това мисля, че говоря съ известенъ авторитетъ; ако обичате, слушайте. (Възражения отъ лъвицата. Глъчка)

Г. Марковъ (з. в): Не е излишно да се подчертават такива работи.

А. Поповъ (д. сг): Днес, г. г. народни представители, си служатъ съ научните способности на доказателство дори въ улавния процес; днес нуката е достигнала дотамъ, че може да намъри престъпника, безъ да има нужда отъ свидетел, който може да излъже, който може да заблуди, който може самъ себе си да заблуждава. Съ пръстните отпечатъци, съ развитието на науката за графологията, съ изследването на веществени доказателства и съ цълата редица други научни методи за доказателство, се мъчатъ да отстранятъ свидетелите дори отъ улавния процес. Това е цъла теория, която азъ нъмамъ време днес да я развивамъ, а само я споменавамъ. Но питамъ се, ако дори въ улавния процес свидетелът се изгонва, какво да кажемъ за свидетеля въ гражданския процес? Какво беше досега? Двама свидетели могатъ да установятъ едно задължение за милионъ; двама свидетели могатъ да опровергаватъ единъ договоръ, нотариално завъренъ; единъ писменъ актъ, какъвто законътъ изисква, като ще установятъ нъкакъвъ си допълнителенъ договоръ, като ще установятъ нъкакво измънение или видоизмънение. Върно е, напоследъкъ Върховниятъ касационенъ съдъ има вече практика, но въ закона едва днес се поставя туй начало. И затова разпоредбата на чл. 175, пунктове 1, 2 и 3, че устни волеизявления противни на писменъ документъ, на неговото съдържание, които го измънятъ, отмънятъ, видоизмънятъ и пр., не се слушатъ, че договорни задължения на сума по-голяма отъ 2.000 л. не могатъ да се установятъ съ свидетелски показания и че за погасяване — проречемъ това го имаме и по-рано — на установени съ писмени документи парични задължения за повече отъ 2.000 л. не се слушатъ свидетели, е една разпоредба, която ще обслужи правосъдието, ще даде възможностъ на всички, които вършатъ граждански сдѣлки, които иматъ граждански правоотношения, да се гарантиратъ отъ изнедадите на свидетеля, на подучения свидетел, на заинтересувания свидетел, а такива ги има вече за жалостъ навсѣкжде.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Има професионални свидетели.

А. Поповъ (д. сг): Каза се вчера като възражение: „Добре, но въ селото, където не ще да знаятъ тая разпоредба на закона, може да сключатъ заемъ, когото да не обекатъ въ писменна форма и, следователно, тия хора ще пострадатъ.“ Допущамъ, г-да, че ще има хора, които ще пострадатъ. Но може ли това нъщо да бъде съображение противъ самия принципъ? Не може да бъде. Ще се научатъ и на него.

Ц. Стояничевъ (з. в): Това е масата.

А. Поповъ (д. сг): Да, върно е, но ще има отъ къде да научатъ, че не може да се даватъ пари повече отъ 2.000 л. безъ да се вземе поне една разписница.

В. Кознички (нар. л): И сега се прави туй.

А. Поповъ (д. сг): А пъкъ това нъщо, усвоено отъ населението, може би, ще стане причина да се намалатъ маса процеси, каквито днесъ ги има само затуй, защото не си обличатъ вземанията въ писменна форма, а даватъ на довърне. Пъкъ най-сетне, който е далъ безъ писменъ документъ, той има други доказателствени срдства и ще си послужи съ тѣхъ. Ще предложи решителна клетва.

Ц. Стояничевъ (з. в): Ще изяде евангелието съ кориците.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: И съ свидетел не може да вземе пари, ако нъма разписка.

А. Поповъ (д. сг): Е, ако го изяде, г. Стояничевъ, тогава въ такъвъ случай би могло да се върази: като е ималъ пъкъ довърне, да тегли последствията отъ довърнето, което е оказалъ.

Самото начало, г. г. народни представители, за ограничаването интервенцията на свидетеля въ гражданския процесъ, при гражданските правоотношения и сдѣлки, е начало похвално, е начало, което ще помогне за намаляването на процесите, защото често пъти съ два свидетели, на които възлагатъ всевъзможни надежди, хората се маматъ и завеждатъ най-неоснователни, най-зле подготвени процеси.

Това е, следователно, единъ вторъ и голъмъ приносъ въ новия законопроектъ за гражданското съдопроизводство.

За подсъдимостта, г. г. народни представители, ще кажа нѣколко думи, защото казахъ, че нъма да се спирамъ върху отдѣлни членове, ще засѣгамъ само положението. Компетентността на мировитъ съдии се увеличава до 20.000 л. Това увеличение на тѣхната компетентностъ, ако се съобрази съ компетентността на мировитъ съдии при старата валута, — тѣ разглеждаха искове до 1.000 златни л. — въ същностъ е по-малко, отколкото би трѣбвало да бъде, защото 1.000 златни л. днесъ струватъ повече отъ 20.000 л. — 26 или 27 хиляди. Следователно, връщаме се къмъ едно положение, което дълго време по-рано сме го имали. Съ това се облекчава извънредно много положението на окръжните съдилища. Отъ друга страна пъкъ, нашитъ мирови съдилища манипулиратъ по-бързо и, следователно, такива едни процеси, които въ окръжния съдъ се влчатъ дълго време, сега ще се свършватъ сравнително много по-скоро.

И тукъ има възражение, че ще се увеличи работата на мировия съдия.

Нѣкой отъ сговористите: Нъма, ще се намали.

А. Поповъ (д. сг): Азъ вървамъ, че тя нъма да се отегчи. Но дори и да допустнемъ, че ще се отегчи работата на мировитъ съдии, за това има цѣръ — ще се увеличи числото на съдиите. Не е, въ всѣки случай, това причина, за да се отива противъ даването такава една компетентностъ на мировия съдия да разглежда лични искове и такива за движими вещи до 20.000 л.

Върно е, че не влиза въ компетентността на мировия съдия да разрешава спорове за недвижими имоти. Това е по същитъ тия съображения, които изказахъ по-рано — че спороветъ за недвижими имоти представляватъ не само по-голямъ правенъ интересъ, но засѣгатъ и много по-голямъ материални, парични интереси. Защото, ако се вървше, както досега, при тия стари оценки на имотитъ, мировитъ съдии биха разглеждали въ действителностъ спорове не за 20, а за 200.000 л.

Опасението, че мировитъ съдии сж твърде млади, че, следователно, сж малко неопитни, а имъ се повѣрватъ голъми интереси, е опасение несъществено. Мировитъ съдии сж млади, може би, но ако се знае по какъвъ начинъ сега едно лице може да достигне до мирови съдия, опасението ще изгуби много отъ своята стойностъ. Не само то следва четири години и свършва, но следъ това преминава презъ редица митарства въ окръжния съдъ като кандидатъ, работи въ всичките области отъ компетентността на окръжния съдъ, придобива, следователно, и опитността да може да работи самостоятелно, отдѣлно като мирови съдия.

Но нека се позамислимъ тогава и за мировитъ съдии. Нека да подготвимъ условия, за да могатъ мировитъ

сждии да се застояват на своите мѣста; нека да направимъ така, както е на много мѣста — мировиятъ сжди да се равнява на подпредседателъ на окръженъ сждъ; нека въобще направимъ така, че тия наистина много полезни институти, най-близки до народа, до неговите правни нужди, да се заематъ отъ лица съ опитностъ, съ честностъ и които съ въ състояние да разрешаватъ съ достойнство всички спорове, които се отнасятъ до тѣхъ.

Г. г. народни представители! Друго едно нѣщо, което се прави съ новия законопроектъ, е — както казахъ и въ статията, която написахъ по този въпросъ — повдигането авторитета на правото на собственостъ. Авторитетътъ на това право у насъ е твърде много подбитъ. Има случаи, кждето собственикътъ или добросъвестниятъ владѣлецъ на единъ имотъ е подвергнатъ на такива терзания, на такива мъжнотни и неприятности, че той става пищманъ защо е собственикъ. Въ най-остра форма това нѣщо се почувствува, естествено, презъ времето на жилищната нужда, когато се изхвърляха парцалитъ на нѣкого презъ прозорцитъ или презъ вратата, или се заключваха вратитъ му и т. н. Но сжщото това е и съ полскитъ имоти. Отнема се владението на нива, на лозе, на гора и т. н., владение, което се е угражнявало редица години, отнема се въроломно, отнема се насилствено, отнема се тайно и собственикътъ се поставя въ безпомощностъ, той трѣбва да води дълги години процесъ, за да може наново да придобие владението на имота, респ. собствеността му.

Днесъ, съ случантъ на насилственото отнемане владѣнието отъ единъ добросъвестенъ владѣлецъ, ше се процедира бърже. Въ 3 дена само той ще бжде отново въведенъ въ владение на имота си. Този 3-дневенъ срокъ е фаталенъ, изриченъ. И забележете, г. г. народни представители, за да не би криво да се претълкува: съ това не се разрешава спорътъ, защото този, който заявява нѣкакви права, пакъ има възможностъ да ги установи. Съ това само се възстановява фактътъ, статуквото, и се предоставя на всѣкого да търси по легаленъ начинъ придобиването на правата, за които претендира и които мисли, че притежава.

Вѣрно е, че въ сегашния законъ за имуществата, собствеността и сервитутитъ, въ чл. чл. 311, 312 и 313, се говори за една такава защита, но — така поне се практикува — за да и получише, трѣбва да заведете искъ за нарушено владение, или да отидете да дириете прокурора, та прокурорътъ да се намѣси съ стражари и т. н.; а често пъти самиятъ прокуроръ не само се отклонява отъ прямото му назначение — защото прокурорската властъ не е властъ да разрешава въпроси за владение и за собственостъ — но и се правятъ фатални грѣшки: прокурорътъ на окръжния сждъ даде една резолюция, прокурорътъ на апелацията и отгѣни, прокурорътъ на касацията се намѣси, въведатъ лицето въ владение, изпнждатъ го, пакъ го въведатъ и т. н. Въобще, ставаха най-нежелателни прояви и сигурността на правото на собственостъ бѣше нестабилна. Сетне, въ новия законопроектъ се предвижда не само 3-дневенъ срокъ, но и наказание — глоба — чувствително наказание за този, който се осмѣли насилствено да отнеме владението на единъ недвижимъ имотъ или въобще на единъ чуждъ имотъ. Както разбирамъ въ новия законопроектъ това ще бжде едно специално, кратко, бързо производство, което ше се приключва въ единъ краткъ срокъ.

Б. Павловъ (д): Не е доуредено, г. Поповъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ще се уреди.

А. Поповъ (д. сг): Нека го допълнимъ тогава, г. Павловъ. Азъ говоря за идеята на законопроекта, а уреждането можемъ да направимъ въ комисията.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ще го допълнимъ въ комисията.

А. Поповъ (д. сг): Вие казвате, че не е доуреденъ въпросътъ, но азъ говоря за принципа, за идеята, и важно бѣше това да стане.

Азъ искамъ още едно нѣщо тукъ: да не се говори само за насилствено отнемане на владението, но и за скрито такова, както това е предвидено и въ закона за имуществата. Този законъ говори за насилствено и за скрито лишаване отъ владение, а тукъ се говори само за насилствено. Трѣбва да се прибави и „скрито“, защото обикновено при полскитъ имоти, лишаването отъ владение не става насилствено, но става скрито: отиде нѣкой презъ една нощъ, разоре чуждата нива и я посѣе, или отиде и я пожъне и прибере жътвата. Това не е насилствено, а е скрито отнемане.

Б. Павловъ (д): Тамъ нѣма нарушение на владението.

А. Поповъ (д. сг): Тамъ може да има друга материя, другъ законъ. Но искамъ да кажа, че думата „насилствено“ сама по себе си не ше обгърне много случаи. Понятието на скритостъ, следователно, понятието на въроломно завземане собствеността и владението — владението, по-скоро — и то трѣбва да дойде наредъ съ насилственото завземане, защото то е по-опасно дори отъ насилственото. При насилственото завземане ше се биятъ, не се знае кой ше надвие, кой кой кому ше счепи главата, или кой кого ше пребие, а тукъ става тайно, въроломно, лукаво. Това скрито нарушаване на владението сжко трѣбва да се преследва по начина, по който се преследва и насилственото отиѣмане на владението.

Намирамъ тази разпоредба въ новия законопроектъ за твърде полезна и твърде навременна. Тя ше отнеме апетититъ на мнозина да уреждатъ по този начинъ спорове и правоотношения: голѣмниятъ, силниятъ да отнема отъ слабия. По тоя начинъ ше се създаде, така да се каже, едно нормализиране, ше се създаде едно понятие за правно чувство и правенъ редъ.

За клетвата. Въ главата за решителната клетва трѣбва да се направятъ редакционни поправки. Намирамъ за принципи разпоредбитъ на чл. 421 отъ сега действащия законъ. Както знаете, г. г. народни представители, единъ процесъ по граждански редъ свършенъ съ клетва се отнасяше въ углавния сждъ за лъжлива клетва и тамъ този, който е пострадалъ въ гражданския сждъ, се конституираше като граждански ищецъ и получаваше това, което гражданскиятъ сждъ му е отказалъ, или правно казано: углавниятъ сждъ отгѣняваше решението на гражданския сждъ.

В. Кознички (нар. л): Замѣстваше Касационния сждъ.

А. Поповъ (д. сг): Да, замѣстваше Касационния сждъ, допускаше прегледъ, и се решаваше дѣлото.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Допустимо ли е това?

А. Поповъ (д. сг): Това нѣщо бѣше голѣма аномалия, ...

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Разбира се.

А. Поповъ (д. сг): ... особено като се изхожда отъ понятието и значението на решителната клетва. Решителната клетва е една транзакция, при която странитъ поставятъ изхода на процеса отъ полагаането на една решителна клетва. Но, като се излѣзе отъ туй понятие за значението и сжщността на решителната клетва, не може да се позволи на углавния сждъ да парализира, да унищожи решението и по другъ начинъ да спечели иска си този, който единъ пътъ вече го е изгубилъ чрезъ решителна клетва.

Правно това нѣщо е неудържимо. Наистина, вчера се направи възражение: ами какъ тогава трѣбва да се процедира? Питатъ на процедирането е ясно и много развѣнъ. Този, който бжде осжденъ чрезъ лъжлива клетва, който е пострадалъ, ше иска ревизия и прегледъ на решението въ върховната инстанция, ше го получи по надлежния редъ, и като го получи, ше придобие това, което чрезъ лъжлива клетва бѣше изгубилъ.

Но, казва г. Андреевъ, въ такъвъ случай ше се ходи на три мѣста, вмѣсто на две. Тѣй поставенъ въпросътъ еснафски — съ голѣмо извинение — не може да намѣри одобрение отъ никой правникъ, отъ никой, който борави съ право. Всѣка инстанция си има своята компетентностъ. Не може една инстанция да бърка въ компетентността на друга и обратно. Може би ше мине малко повече зреме, но този е пътътъ, ако искаме да минаваме за правова държава, въ която законитъ иматъ свой смисълъ, въ която тѣ се прилагатъ не току-така, но по единъ строгъ и определенъ начинъ.

Въ постановленията на писменитъ документи се предвижда, неграмотното лице, когато поема задължения, независимо отъ двамата свидетели, да постави отпечатъкъ отъ своя прѣстъ. Това е една полезна рѣка, която ше може още повече да затвърди убеждението, че този документъ изхожда отъ неграмотното лице. Това го е имало още въ старо време. Днесъ, обаче, значението му е чисто научно. Прѣстиятъ отпечатъкъ дава пълна сигурностъ, пълна гаранция, че документътъ изхожда отъ едно единствено лице, защото, ако се сравнятъ прѣстиятъ отпечатъкъ на милиони и милиарди хора, на хората отъ пѣлия свѣтъ, два еднакви не могатъ да се намѣрятъ. А това е една полезна гаранция.

Г. г. народни представители! Ше кажа две думи за сѣдебнитъ протоколи — едно болно, много болно мѣсто въ нашето правосудие и правораздаване. Сѣдебниятъ про-

токолу, който трябва да бъде огледало, фотографията на процеса, където трябва да се намират отпечатани мислитъ на странитъ, показанията на свидетелитъ, страда обикновено отъ непълнота, отъ противоречие, отъ извратеностъ — въобще е единъ съдебенъ документъ, твърде опасенъ. Какво да се направи за да може наистина този протоколъ да изразява истината, тъй както тя се е проявила въ съда, въ съдебното заседание? Върно е, че странитъ иматъ право да молятъ за поправки въ протокола — едно право, което трябва да се упражни въ срокъ отъ три дена, на който е протоколътъ? Кога ще го намърите? Кога е изготвенъ? Обикновено — г. министърътъ на правосъдието е билъ сжко адвокатъ и знае — отивате да търсите протокола — не е готовъ, нѣма го; у г. секретаря билъ. Секретарятъ влѣзълъ въ съдебно заседание или занесълъ протокола у дома си да го преписва. Ходите втори пътъ, трети пътъ — нѣма го протокола. Най-подиръ ще го намърите, но тридневниятъ срокъ изтекълъ! Секретарятъ му турналъ дата, когато започналъ да го пише.

А каква е сжщността на съдебния протоколъ — знае всѣки правникъ, всѣки съдникъ, всѣки адвокатъ; безъ него мъчно се отива по-нататъкъ, особено въ касационната инстанция. „Не сте правили отводъ, не сте искали това нѣщо, нѣма го въ протокола“. И зсичко рухва; базата, на която искате да стѣпите, за да браните, пропада.

Ето защо трябва действително да се направи реформа въ изготвянето на съдебнитъ протоколи. Въ новия законопроектъ има известни подобрения: продължава се срокътъ за самия секретаръ. Ако не го напише въ опредѣления срокъ, съдътъ му продължава срока и т. е.

Б. Павловъ (д): Съдътъ и сега му продължава срока.

В. Кознички (нар. д): Секретарятъ самъ си го продължава.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Начинътъ на водене протоколитъ се измѣня.

А. Поповъ (д. сг): Така е. Именно това е гаранцията.

В. Кознички (нар. д): Да се увеличатъ секретаритъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Сега при разбѣната на книгата се облекчава много работата на секретаритъ. Начинътъ на водене протоколитъ е измѣненъ. Обърнете внимание.

А. Поповъ (д. сг): Все пакъ азъ бихъ желалъ, ако може, да се даде още една презастраховка за странитъ и за правоимашитъ. Ако може, когато страната заявя това въ съдебно заседание, да ѝ се съобща лично за изготвянето на протокола, това ще бъде една презастраховка. Въ такъвъ случай наистина ще можете да упражните правото, което ви се дава — въ три дена да прегледате протокола, да го прочитате, да го съпоставите съ действителността, съ вашитъ бележки и т. н. Това ще бъде само въ случай, когато страната пожелае, не по всички дѣла. Ако може да стане такава една или отъ подобенъ родъ уговорка, забележка, ще бъде отъ голѣмъ интересъ, особено по важнитъ, по голѣмитъ дѣла; азъ не говоря за обикновенитъ текущи дѣла. Това право ще си го запази всѣки защитникъ или всѣки довѣренникъ при голѣми, специални, сложни случаи.

За решението. За решението е употребена фразата „свободна преценка“. И въ стария законъ имаше фразата „свободна преценка“. Върно е, г. г. народни представители, че съдътъ, освенъ тамъ, където е ограниченъ отъ закона, където законътъ дава сила конкретна, специална на едно доказателство, въ всички други случаи той по сжществу има свободата на преценка.

Б. Павловъ (д): Но да прецени всичкитъ доказателства и доводи.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ ще обясня това.

А. Поповъ (д. сг): Това е старата редакция на чл. 634. Чл. 634 има алинея трета, която е изхвърлена въ новия законопроектъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Понеже е излишно при наличността на първата алинея Първата алинея задължава

съда да се произнесе по всички доказателства и доводи на странитъ.

Б. Павловъ (д): Ама кой ще се произнесе?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Съдътъ е длъженъ да се произнесе и да направи преценка на всички доказателства и доводи на странитъ. Ако съдътъ не се произнесе по нѣкои отъ доводитъ, това е касационенъ поводъ.

Б. Павловъ (д): Но, г. министре, какво значи това „въз основа на всички данни по дѣла“?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Съгласно алинея първа на чл. 460 отъ законопроекта, съдътъ е задълженъ да се произнесе по всички доказателства и доводи на странитъ. Ако съдътъ пропусне да се произнесе по нѣкой доводъ, това е касационенъ поводъ. Затуй алинея трета отъ стария законъ е излишна.

А. Поповъ (д. сг): Върно е това, което твърди г. министърътъ, то е право. Въ алинея първа на чл. 460 отъ законопроекта се казва: „въз основа на всички доказателства“, мене ме е страхъ отъ едно: да не би, като е махната алинея трета на стария членъ 634, Касационниятъ следъ другояче да схване работата. И азъ затова предизвикахъ този дебатъ, за да се изкаже г. министърътъ и това да се отбележи въ протоколитъ тукъ, та съдътъ да може отъ тѣхъ да извади заключение за мисълта на законодателя. Защото, както казахъ, страхъ ме е да не би премахването на тази алинея трета да се схване тенденциозно и ограничено отъ Касационния съдъ и той да каже: ето на въ края на краищата ние имаме само една свободна преценка. А пъкъ знамъ отъ опитъ, че такива фрази често пѣти служатъ за основание да се откажатъ най-сериозни оплаквания. Азъ мисля, че може да остане тази редакция на чл. 460 тъ законопроекта при тия обяснения, които се дадоха било отъ говорившитъ, било отъ г. министра на правосъдието.

Ще кажа нѣколко думи и за изпълнителното съдопроизводство, което е твърде важно въ гражданския процесъ. Следъ като странитъ се състезаватъ, следъ като се борятъ съ години, следъ като харчатъ срдѣства, следъ като въобще изпиятъ горчивата чаша на процеса, най-сетне процесътъ се свършва и страната се сдобива съ едно решение, което трябва да изпълни. Отъ тукъ начеватъ вторитъ перипетии, вторитъ мъжки, често пѣти много потежки, много по-голѣми отъ мъжитъ и състезанията въ самия процесъ по сжществу. Кой не знае какво значи изпълнение на решение? Кой не знае колко и какви сж срдѣствата, начинитъ, шиканитъ, противодействията, противозаконията, които се вършатъ, за да се продължи до умора, за да се доведе до отчаяние този, който трябва да изпълни едно решение? Това е едно болно, едно слабо мѣсто въ нашето правосъдие и трябва да му се намѣри лѣкъ, и то ефикасенъ лѣкъ, защото иначе често пѣти самото правосъдие става безцелно, безсмислено.

Азъ си спомнямъ единъ случай съ единъ чужденецъ, който дошълъ да изпълнява едно решение. Стѣзълъ въ хотела, наелъ адвокатъ и го праща да изпълнява решението. Седи чужденецътъ и чака. Следъ день, следъ два адвокатътъ го пита: „Защо чакате?“ „Чакамъ днесъ-утре да ми донесете паритъ“. „Какво говорите?“ — „У насъ е така: въ 2—3—5 дена се свършва“. — „Ще има да чакате петъ месеца“, му казва адвокатътъ.

Ами какви процеси има, какви шикани, какви частни жалби, какви разтакания и т. н.? Искамъ да ви изтъкна колко понятията въ другитъ държави, където има добро правосъдие, се отклоняватъ отъ нашата действителностъ.

Въ законопроекта на г. министра на правосъдието съ особено удоволствие виждамъ, че той е посочилъ срдѣство, че той е посочилъ лѣкарство срещу тази болестъ — бавното изпълнение на решенията. Чл. 785 се отнася до симулативнитъ продажби. Симулативнитъ продажби на движимости станаха обикновено нѣщо: длъжникъ си продаде движимоститъ, но тѣ седятъ въ дома му, понеже ги е взелъ „подъ наемъ“ отъ купувача! Или: длъжникъ купилъ нѣкакви имоти, но ги продалъ и пакъ седятъ въ къщата му. Най-обикновенъ начинъ за противодействие е, когато трябва чрезъ съда да устансзавате противното. Сега се установява една законна презумция, едно положение, че такива продажби сж недействителни. Такова положение не може да даде основание за спиране описа на продажбата. Това е първа мѣрка.

Второ, слагат се прѣчки, спънки за частнитѣ жалби противъ действията на сѣдебнитѣ пристави. Тия прѣчки сѣ отъ таквава естество, че само сериознитѣ оплаквания, сериознитѣ мотиви ше могатъ да накаратъ едно лице да обжалва. Туля се единъ по-малкъ срокъ, турятъ се пенални клаузи, глобава се лице, което е подало една недобросѣдствена и съвършено безосновна частна жалба.

И най-сетне, наредъ съ другитѣ прѣчки и противодействия, използва се и решителната клетва. Длъжникъ, който е укрилъ своя имотъ — което е обикновено нѣщо въ нашия животъ — съ една решителна клетва трѣбва да засвидетелствува, че той нѣма такъвъ имотъ, че нѣма никакъвъ имотъ. А послѣдствията отъ една лъжлива клетва сѣмъ всеизвестни. Всѣки ще трѣбва да се позамисли дали за известна сума трѣбва да прегърпи риска да бѣде прѣследванъ углавно, да бѣде сѣденъ, осѣденъ, деградиранъ, затворенъ. Това е действително единъ козъ новъ, едно ново усилие да може да се пречунитѣ апетититѣ, желанията на недобросѣдствитѣ длъжници, на тѣзи, които искатъ чрезъ измѣчване, чрезъ тормозъ да отчаятъ тѣхния кредиторъ или да го поставятъ въ положение да се споходи за нищожна сума. А изпълнението, г. г. народни представители, има голѣмо значение за цѣлия граждански процесъ. Това е краятъ, това е пѣнецътъ, и ако този край е печаленъ, ако този вѣнецъ е трѣсенъ, виждате какво противодействие, какво накърнение на достойнството на правораздаването у насъ се създава. Това има голѣмо значение сѣмъ и за кредита въ страната. При тѣзи условия кредитътъ се свѣва, той става мѣченъ за този, който дава кредитъ, който ще събира, защото знае на какви мѣчнотии се натѣква. Би могло да се отиде още по-далечъ — това дори ще спѣне стопанския нашъ животъ, търговския нашъ животъ, всички правни отношения, които се създаватъ, защото нѣма бързо изпълнение, бърза екзекуция. Въ това отношение, г. г. народни представители, въ изпълнителното сѣдопроизводство се правятъ редица реформи, които азъ намирамъ, че ще подеждуватъ най-благоприятно за създаване на бързо и добро правосѣдие.

Г. г. народни представители! Както казахъ, не искамъ да се спирамъ на всички новосъздадени положения въ законопроекта за гражданското сѣдопроизводство, които сѣмъ многобройни. Азъ се спрѣхъ само накратко върху принципнитѣ и по-важитѣ отъ тѣхъ.

Въ заключение: постига ли се поставената целъ за създаване бързо, добро и сравнително по-евтино правосѣдие? Споредъ менъ, да, тя се постига дотолкозъ, доколкото може да се постигне само отъ закона, защото, за да има бързо и бързо правосѣдие, сѣмъ необходими три фактори: първо, необходимъ е добъръ законъ, второ необходимъ е добъръ сѣдѣйски персоналъ, и трето, правно чувство въ нашия народъ — единъ факторъ много важенъ. Това правно чувство трѣбва да се култивира въ нашия народъ.

В. Козинчки (нар. д): Необходими сѣмъ и здрави нерви.

А. Поповъ (д. сг): За този елементъ, правното чувство, правното възпитание на нашия народъ, никой не е помислилъ досега. Ние говоримъ за религиозно възпитание, говоримъ за домашно възпитание, но за правното възпитание на народа ни кой се е замислилъ? Кой може да каже, че е направилъ нѣщо да повдигне това правно чувство, каквото съществува у много напреднали държави, каквото го има въ Финландия, въ Норвегия и въ много други страни? Кой е работилъ въ това отношение? Нашиятъ народъ, съ всичкитѣ свои достоинства, има и много отрицателни качества; нашиятъ народъ се сѣди, разбирае това, г. г. народни представители, и се сѣди за всичко; често пѣти за бѣхата изгара юргана, но той се сѣди, сѣди се за инатъ. Нашиятъ народъ дори още не признава нѣкои наши закони, като напр. закона за наследството; той не ще да даде на женското чедо наследствената частъ, която му се пада! Мага процеси се водятъ, защото не иска да признаатъ авторитетитѣ на закона, че и на женската челядъ се пада наследство. Той не иска да прави дѣла. Има имотъ, не иска да се дѣли; общо, знае, че не е неговъ, не иска да го дѣли, държи го, угнетява другитѣ. Хайде пакъ маса процеси. А когато има това възпитание правно, когато има това уважение къмъ авторитета на закона, въ такъвъ случай ще се избѣгнатъ маса и редица процеси, и отъ самосебе си ще дойдемъ до бързо и добро правосѣдие.

Ето защо, азъ мисля, че трѣбва всяко да се направи, за да може у нашия народъ да се развие паралелно съ чувството му на патриотизъмъ, съ чувството му на трудолюбие,

съ всички други добродетели, и това правно чувство, което ще даде единъ съзнателенъ гражданинъ, единъ човѣкъ, който знае своитѣ права, но който знае и своитѣ задължения, било договорни, било законни. Класическиятъ примѣръ съ германския императоръ е всеизвестенъ. Когато отива да иска да купи воленицата на воленичаря, воленичарятъ му казва: „Не я продавамъ“. Кайзерътъ казва: „Да, но азъ съмъ царъ, ще я взема“. Воленичарятъ му отговаря: „Ще я вземешъ по въ Берлинъ има мирови сѣдия, и нѣма да ти я даде“. Това чувство, това правосѣдание, да бранитъ своето, но и да почитатъ чуждото, да изпълняватъ чарелбитѣ на закона, когато то намѣри мѣсто въ душата и въ разбиранята на нашия народъ, не имаме и третия факторъ за добро и за здраво правосѣдие. Въ туй отношение, за създаване правно чувство у нашия народъ, нѣма две мнения нѣма оппозиция, нѣма правителство, нѣма дѣйствица, нѣма лѣвица. Това е общо благо, това е обща полза за насъ, за да може правосѣдното съ общи усилия да се въздигне на онази висота, на която трѣбва да бѣдемъ.

Като вървамъ, че новитѣ наредби въ гражданското сѣдопроизводство допринасятъ и въ това отношение за повишаване правното чувство у народа, азъ считамъ моитѣ бележки по законопроекта завършени. (Ръкоплѣскания отъ говорителитѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представитель г. Никола Падаревъ.

Н. Падаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Следъ хубавитѣ и изчерпателни речи по този законопроектъ, вие нѣма да очаквате да се спирамъ надълго и азъ по него. Но все пакъ, считамъ за мой дългъ да изкажа нѣколко мисли, съ молба да бѣждатъ тѣ преценени отъ парламентарната комисия, когато тя ще обсъжда законопроекта. И понеже вземамъ думата непосредствено следъ уважаемия г. Поповъ, нека ми бѣде позволено да не се съглася, не съ неговитѣ бележки по законопроекта, но съ основа заключение, съ което той апелираше къмъ всички ни да работимъ за създаване на правно чувство въ нашия народъ. За честъ на нашия народъ, г. г. народни представители, азъ, като народенъ представитель, желая да подчертая, че споредъ мене малко сѣмъ народитѣ, въ които правното чувство е толкова силно, както въ нашия народъ. И нека безъ нужда да не хвърляме сѣнка отъ съмнение, че въ нашия народъ не съществува това здраво правно чувство, което би помогнало, щото нашето правосѣдие да бѣде правилно раздавано. Ако, г. г. народни представители, погледнемъ нашиятъ народъ не поспѣва, какъ да кажа, толкова въ съгласие съ законодателнитѣ ни норми, нека се помислимъ да търсимъ причинитѣ за това несъгласие много пѣти въ несъобразността на законодателнитѣ норми съ онова, което обичаитѣ, миналото, традициитѣ на нашия народъ сѣмъ създали.

Г. г. народни представители! Когато се е създавало нашето законодателство за установяване на едно правораздаване, за осигуряване правосѣдието въ нашата страна, нашитѣ законодатели не сѣмъ имали традиция, не сѣмъ имали обичаи, на които да се базиратъ, за да могатъ да създадатъ законитѣ такива, които би били възприети много леко отъ нашия народъ. И затова нека не ни бѣде чудно, че първиятъ законъ за гражданското сѣдопроизводство е билъ ретуширанъ, кога повече, кога по-малко, въ повече отъ 20 случая въ разстояние на 40 години. Нищо странно въ това, г. г. народни представители. Нѣма странно и въ това, че даже системата на гражданското сѣдопроизводство е пострадала отъ тия многократни поспѣвания. Но азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че този законопроектъ за гражданското сѣдопроизводство не би се наложилъ на нашето Министерство на правосѣдието, не би билъ подложенъ на разглеждане и тукъ, ако работата бѣше само да се внесе една систематика въ него или да се поправи езикътъ на закона. Систематиката, такава какъто е, дотолкова е влѣзла въ практиката на нашитѣ юристи, щото тѣ по-скоро биха се съгласили да работятъ съ тая систематика, отколкото наново да възприематъ нѣкаква друга. Но това не е съществено въ законопроекта, нито пъкъ необходимостта да се поправи езикътъ на сегашния законъ е предизвикала изработването на този законопроектъ. Важното въ законопроекта е, това се подчертава въ мотивитѣ, друго. Голѣми обществени и стопански нужди налагатъ измѣненето на гражданското сѣдопроизводство. Онази грамада, г. г. народни представители, отъ висящи дѣла въ нашитѣ сѣдилища, толкова силно при-

тиска правното чувство на нашия народъ, че ако ние не виждаме това правно чувство, това не е, защото то не съществува, но защото тази грамада отъ висащи дѣла не ни позволява да го видимъ. Не ше съмнение, при онзи кризисъ, който преживява днесъ нашиятъ народъ вследствие на войнитъ, дълъгъ бѣше и е дълъгъ на изпълнителната властъ и на народното представителство да побързатъ да намѣрятъ цѣръ на това голѣмо зло. Ето това е мотивътъ на новото законодателство по гражданското сѣдопроизводство. И ако това е мотивътъ, ше ми позволите, г. г. народни представители, да се спра на него и да пожелаа при тази важна работа, която има да извършва Народното събрание, следъ като тя е засла толкова време и толкова трудъ на министра и на неговитѣ органи — за който трудъ ние сме длъжни отъ тази трибуна да изкажемъ нашата похвала и нашата дълбока благодарностъ — да не забравяме тази основна задача: да отговоримъ на голѣмитѣ стопански и обществени нужди при редактирането на закона за гражданското сѣдопроизводство. И азъ съмъ убеденъ, г. г. народни представители, че тази колосална работа на парламентарната комисия нѣма да мине бърже, и бихъ направилъ единъ горещъ апелъ къмъ всички наши правници, къмъ всички онѣзи, които сѣ заинтересувани въ правилното раздаване на правосѣдие у насъ, да помогнатъ на парламентарната комисия презъ течението на нейната работа. Може би тѣ не сѣ получили този законопроектъ на време, за да могатъ да го прочуатъ, но, докато той ше мине презъ парламентарната комисия, тѣ ше иматъ достатъчно време да кажатъ своето просѣтено и родолюбиво мнение, за да можемъ и ние, отъ този Парламентъ, да излъземъ сѣ едно гражданско сѣдопроизводство, което да отговаря не само на нуждитъ на днешния моментъ, но и на утрешнитѣ нужди, за дълги времена, защото гражданското сѣдопроизводство не може лесно да се измѣнява и не трѣбва често да се измѣнява. Ако ние желаемъ да направимъ онова, което е било досега, много лесно можемъ да го направимъ, г. г. народни представители, защото вече имаме и традиции, имаме голѣмата опитностъ на нашитѣ сѣдници, за да можемъ да излъземъ сѣ единъ законъ, който да задовлява общественитѣ и стопанскитѣ нужди на нашия народъ. Нека ми бѣде позволено тукъ да помяна почтаемата комисия, да не остава мѣгляви текстове. Нека текстоветъ бѣдатъ обширни, но нека бѣдатъ ясни, за да нѣматъ нужда отъ пояснения, които, дошли по-късно, ше коствуватъ много на мнозина спорящи, на мнозина граждани. Трудътъ на комисията ше бѣде много по-голѣмъ, но нека тя не го жали; благодарността на поколенията, днешно и бѣдещи, ше бѣде голѣма за труда, който членоветъ на комисията ше проявятъ.

Г. г. народни представители! Азъ не желая да се спрамъ на въпроса за нуждата отъ правилно издаване на решенията, отъ добре издавани решения, отъ добри сѣдници — единъ отъ въпроситѣ, които се засегнаха съ г. г. ораторитѣ. Това е въпросъ, който се урежда отъ закона за устройството на сѣдилищата, това е въпросъ, съ който се занимава правосѣдната администрация, министерствъ, неговиятъ контролъ и контролтъ на другитѣ, предвидени въ закона за сѣдоустройството, органи. И въ това отношение, г. г. народни представители, ние нѣмаме отъ какво да се оплакваме. За честъта на нашитѣ сѣдници, които сѣ толкова търпение изграждатъ нашето правосѣдно дѣло, за честъта на нашитѣ юристи и адвокати, които влагатъ толкова трудъ, за да може наистина да създадатъ у насъ, въ традицитѣ и въ миналото, едно завидно правосѣдие, което всѣкога е правило честъ на нашия народъ, щомъ като чужденецъ е рекълъ да се интересува отъ него и да се запознае съ него, нека, г. г. народни представители, като признаемъ това минало, това дѣло на нашитѣ юристи, да го използваме, за да създадемъ единъ добъръ законъ отъ нашата Камара. И ако е безспорно, че нашитѣ сѣдници сѣ създали достатъчно здрава основа, на която ние можемъ да застанемъ при разрешаването на повдигнатитѣ въ законопроектъ въпроси, нѣма какво да се оплакваме и нѣма какво да се спираме на първото условие за едно правилно раздаване на правосѣдие — добри сѣдници. Ние ги имаме. И нека признаемъ, че онази обща вѣлна, която е обвзела много отъ нашитѣ държавни служители — едно безгрижие, едно апатично отношение къмъ дълъга имъ — не е обвзела нашитѣ сѣдници. Тамъ ние виждаме все още усърдие въ изпълнението на дълъга, защото нашитѣ сѣдници съзнаватъ голѣмата мисия, която иматъ, като сѣдници, като органи на една отъ голѣмитѣ власти на нашия конституционенъ животъ — сѣдебната властъ — да заздравятъ правния редъ

въ нашата държава. И ако това чувство не ги е напустнало, ние нѣма защо да се боимъ и да се спираме на този въпросъ, че трѣбватъ преди всичко добри сѣдници, за да имаме добро правосѣдие. Ние ги имаме.

Вѣрно е, г. г. народни представители, че нѣкои външни признаци въ нѣкои може-би да подбудятъ страхъ да не би и нашитѣ сѣдници, натоварени съ толкова тежка и важна мисия въ нашия държавенъ животъ, да се увлѣкатъ и, като забравятъ онова значение, което иматъ като отдѣлна властъ въ нашата държава, да посегнатъ въ периметритѣ, върху авторитета на другитѣ органи на нашата властъ. Това вече е работа не на тѣхното съзнание само, а е работа и на правосѣдната администрация, а изпълнителната властъ чрезъ нейния министъръ трѣбва да бди. И азъ съмъ убеденъ, че нашитѣ сѣдници ше разбератъ, че тѣ не сѣ една професионална организация като всички други професионални организации, че тѣ иматъ съсемъ друга задача въ нашия политически и държавенъ животъ, и че организация въ нѣсто на професионални или материални интереси на държавни служители да предавява защитата на тия интереси предъ държавната властъ е едно опасно начинание въ сѣдната на сѣдницитѣ. Но сега за сега, ние нѣмаме основание да се боимъ, че има нѣкаква опасностъ за нашия общественъ и политически животъ отъ сѣдницката организация.

Като минавамъ това условие и се спрамъ на другитѣ условия, г. г. народни представители, бързамъ и азъ да се съглася, че, като има правилно издадено решение, то не е достатъчно, за да се запази престижътъ на нашето правосѣдие и да се признае, че наистина ние имаме правосѣдие. Престижътъ на нашето сѣдичество е запазенъ. Той стои много високо, недостѣгаемъ е съ решенията, които сѣдницитѣ издаватъ по спороветѣ. Но идете да говорите въ нашата страна за престижъ на правосѣдното. Нѣма го тамъ, г. г. народни представители. Нѣма го, не защото има неправилности въ решенията, но защото мѣчно се добиватъ решения, мѣчно се дохожда до тѣхъ. Всички искатъ бързо правосѣдие. Азъ ше добавя, съ ваше разрешение, г-да: бързо, но не прибързано правосѣдие. Защото, ако бавното правосѣдие е една пакостъ, прибързаното правосѣдие може да бѣде тоже една пакостъ. И нека ми позволи г. министърътъ да не бѣда съгласенъ съ нѣкои отъ нововъведенитѣ въ законопроектъ. Ней-напредъ по въпроса за първото заседание по дѣлата. Писмената форма, която се установява за окръжнитѣ и за апелативнитѣ сѣдилища, безспорно, г. г. народни представители, тѣй както сега се раздава правосѣдието у насъ, е една необходимостъ. Не се бойте отъ формата за връчването на книгата. Та нима и при тази процедура, която имаме сега, странитѣ нѣматъ право да подаватъ отговоръ на отговора, да даватъ възражения и т. н., за да фиксиратъ въ писмена форма всички онѣзи тези, които поддържатъ въ процеса? Но съ тази процедура вече се опредѣля между странитѣ кое ше трѣбва сѣдътъ да разрешава, и кое за сѣда е ясно. Съ тази писмена форма ние вече намаляваме значително голѣмината на сѣдебнитѣ протоколи. Защото, г. г. народни представители, въ сѣдебнитѣ протоколи не е важно да пишешъ какво говори адвокатътъ или какво говори страната: важното е да се пише кое е спорното, което трѣбва да се разрешава отъ сѣда. То се фиксира въ писмената молба и нейния отговоръ, въ допълнителната молба и нейния стговоръ. Установеното по-нататкъ при развитието на псеодаритѣ може да послужи на сѣдницитѣ за освѣтление, но не и за упътване какво има да решаватъ. Като така протоколитѣ на сѣдебнитѣ заседания ше бѣдатъ съвършено съкратени. А това е една голѣма, много голѣма придобивка за правосѣдното дѣло и тя не трѣбва да се изгуби изъ предъ видъ.

Ако възприемамъ, г. г. народни представители, тази форма, азъ бързамъ да заявя, че, споредъ мене, една грѣшка е възлагането на сѣдилищата да разрешаватъ въ разпоредително заседание въпроса за доказателствата, които се искатъ по процеситѣ.

Г. г. народни представители! Въ гражданския процесъ сѣществено, важното е опредѣляне на доказателствата и тѣхното събиране. При тази подготовка правна, теоретическа и практическа, която иматъ нашитѣ сѣдници, много малко ще има да имъ говорите за значението на едно събрано доказателство, или за преценката на това доказателство. Но отъ сѣществено значение за странитѣ е, това доказателство да бѣде допуснато, или въпросътъ за разрешаването на това доказателство да бѣде разгледанъ, разискванъ, следъ като страната може обстойно, ясно да изрази своитѣ искания. Г. г. народни представители! Въ една молба, колкото и пространна да е тя, не можешъ да изложишъ съображенията си за допускане на доказателствата. Най-сетне, г. г. народни представители, дайте възможностъ на странитѣ да влѣзатъ въ съприкосновение съ сѣда устно

по най-същественния за тях въпрос — за допускане на доказателствата.

Ето защо аз съмтам, че досегашната редакция, първият заседание на дълата въ окръжния съд и въ апелативния съд, па и въ мировия съд, да бъдат запазени за изслушване на страните по тяхните доказателства и по допускането им, трябва да бъде запазена. Иначе, г. г. народни представители, ние ще дойдем до това положение: въ разпоредително заседание един докладчик да прегледа молбата, да я пресени, да я докладва. А въ разпоредителните заседания не всякога съдните имат всички възможности да проникнат въ същността на искането на страната. По един доклад да се остави искането за допускане на доказателства без последствие, а страната да се яви пред съда въ първото заседание да чуе определеното му: „Ние имаме вече едно определение по този въпрос; въпросът е разрешен, недейте го повдига наоколо“, това е едно опасно положение за страните, г. г. народни представители. И всеки, който е боравил съ правосъдие, който повечко е имал случаи да се среща въ правосъдната практика съ тези въпроси, ще разбере моята мисъл. И аз обръщам внимание на почитаемата комисия, нека обмисли тези мои мисли. Аз съм напълно убеден, че, ако членовете на комисията се проникнат от желанието не само да дадат бързо правосъдие, но да дадат и правилно и добро правосъдие, тази празнина ще се премахне.

Но, г. г. народни представители, ако има някаква опасност, че съ това се замедлява процесът, ще бъдем възнаградени от друга една мисъл, която аз пак си позволявам да изложя, да посоча на почитаемата комисия.

Г. г. народни представители! Ако допускането на доказателствата е необходимо да стане от съда, след като изслуша страните, след като изслуша тяхната молба и тяхните съображения, събирането на доказателствата не е нужно да става от съда. Събирането на доказателствата трябва да става от един специален съдия — от съдия-докладчик. И аз си позволявам да обрнам вниманието ви, г. г. народни представители, и особено на членовете на парламентарната правосъдна комисия, че тъй ще трябва да внесат такава постановление въ гражданското съдопроизводство: всяко дѣло, постъпило въ съда, да има своя докладчик от постъпването му, който да се грижи за хода на дѣлото и да носи всичката отговорност за вървежа на това дѣло. Г. г. народни представители! Това не е малко. Когато един съдия знае, че носи отговорност за хода на известни дѣла, той ще следи този ход и няма да има случаи на неправилно призовани страни, на неизпълнена правилно процедура. А това е нещо, което ще ускори правосъдното дѣло у нас. И после, г. г. народни представители, ще се избягнат много страни работи.

Ще ви посоча два примѣра, за да ви покажа колко е важно да има отговорен човѣкъ за хода на дѣлата въ нашите съдилища. Аз защитавах един подсъдим въ апелативния съд. Осмъждат го. Въ срок човѣкът подава касационна жалба, но за тази жалба оставили да се грижи канцелярията. Дѣлото отива въ Видин, подсъдимият влиза въ затвора, стои там 50 дена, докато дойде съобщение от прокурора, че станала грѣшка, дѣлото ще се гледа въ Касационния съд. Ако, г. г. народни представители, за всяко дѣло отговаря един съдия, това няма да стане, това е невъзможно да стане.

Друг случай. Тукашният апелативен съд разглежда и решава едно гражданско дѣло — решава го по бележките, които държи членът-докладчик, по показанията, които той си е отбелязал. Подава се касационна жалба. Дѣлото се връща от Касационния съд поради изолчаване показанията на свидетели. Защо? Защото протоколът, подписан от същия съдия, съдържа съсем друго от онова, което съдържа неговите бележки. И лицето, което е спечелило процеса, не се интересува за съдържанието на протокола. Защо му е? То е спечелило процеса. Какво го интересува какво пише въ протокола? Съдията не проверява.

Но, ако съдията-докладчик ръководи събирането на доказателствата, тогава вече тия доказателства ще се събират по друг начин, и, събирани само от един съдия, ще има възможност да се избягват всякакви корекции на протоколите, като ще се иска при съставянето на протокола да бъде той подписан от страните. Не е мжко, г. г. народни представители, да се разбере особено услуга и заслуга, която се прави на правосъдието, когато протоколът по събирането на доказателствата е подписан от страните още при събирането на тия доказателства от съдията-докладчик. Работата е свършена.

Вие въ писмените книги имате позициите, на които стоите, имате тезите, които предлагате за разглеждане. Въ протокола аз събиране на доказателствата вие имате доказателства, писмено сте ги представили, никакъв риск не може да има, че съдът няма да има пред себе си всичко онова, което се подига пред него, или че ще има криво събрани доказателства. Какво по-тощо от това, да се раздаде правилно правосъдие от подготовени съдии, каквито имаме? И аз съмтам, г. г. народни представители, че съ това и работата на съдилищата ще се намали: съдът ще заседава само тогава, когато ще решава дѣлото по същество.

Може да се каже, че тогава ще има повече работа за помощния персонал. Това е вѣрно. Но, г. г. народни представители, по повечето дѣла така стана и сега, само че това не е установено въ процедурата. Ако апелативният съд постанови събирането на устни доказателства, показания на свидетели, въ окръжния, въ околийския град или въ някое село, делегира частъ на някой окръжен съд или делегира мѣстния мирови съдия. По такъв начин се събират доказателствата. Едно малко усилие се изисква, за да се приложи това по всички дѣла. Защото, г. г. народни представители, колкото и да е нужно, съдът да може непосредствено от показанията на свидетелите, от начина, по който тѣ ги дават, да си състави убеждение за тяхната достоверност или недостоверност, пред вид на другата голѣма придобивка, която ще имаме от това, може да се лиши правосъдието от това помощно указание. Въ повечето случаи така и става.

Съмтам, г. г. народни представители, че съ това ще се улесни, ще се осигури правилното раздаване на правосъдието и ще се ускори раздаването на правосъдието.

Г. г. народни представители! Аз съмтам, че правосъдието, независимо от това, че трябва да бъде бързо и раздавано от добри съдии, но още трябва да бъде достъпно за всички оѣзи, които имат нужда от него.

Аз чухъ тукъ, един от нашите другари подхвърля идеята, че ще се намалият дѣлата на мировите съдии, ще могат да се закриятъ нѣкои мирови съдилища, и по такъв начин ще може въ другите инстанции нѣкак си да се усили съставът им, да се усили работата им.

Г. г. народни представители! Имамъ една молба къмъ васъ: всички вие, които живеете долу, между нашето население, които знаете какво нещо е да може то да добие правосъдие, гледайте, ако можете, да увеличите числото на мировите съдии, но въ никой случай не да ги намалите, и никога да не ги намалявате под претекстъ, че нѣматъ достатъчно дѣла.

Г. Павловъ (д. сг): Много право!

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Единъ потъпешит да има въ известна сѣлѣ — нека се радваме, че съ по-малко дѣлата — нека той бъде сигурен, че ще получи правосъдие, че няма да му се постави прѣчка да се добере до правосъдието. Защото далечъ ли е то от него, далечъ ли е държавната власт да му осигури защита на правото, два съ пътищата: или да потърси въ своята власт защита на своето право, или пъкъ — въ отчаянието за правовия редъ въ тази страна, и едното, и другото, пакостни за нашата държавна организация.

Г. г. народни представители! Аз съмтам, не само че мировите съдии трябва да останатъ близо до народа, но че ние трябва да определимъ и тяхната компетентност по такъв начин, че наистина фактически да има правосъдие близо до нашето население. И аз се чудя защо г. министърът е толкова нерешителенъ въ крачката, която прави. Ами допреди войните, при тогавашните условия, при тогавашните мирови съдии, когато още повечето от тях бѣха хора практики, хора съ малко теоретически познания и не знамъ съ какво правно чувство, ние възлагахме на мировите съдии да разрешаватъ спорове до 1.000 л. Хилята лева! Тѣ съ днесъ 30.000 л., но, г. г. народни представители, 1.000 л. тогава въ имотъ знаете ли какво значеа? Тогава въ Видинския край 1.000 л. значеа 50—60 декара земя, а днесъ 20.000 л. това съ само 4—5 декара.

Следователно, ние можемъ съ много гоѣмо спокойствие да кажемъ: мировите съдии ще разрешаватъ дѣла не до 20.000 л. — и азъ правя това предложение на почитаемата комисия — но минимумъ до 50.000 л. И не се бойте за правосъдието, г. да.

Б. Павловъ (д): Ще затворимъ тогава много окръжни сѣдилища.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Ето ви възражението, което се прави: „Ще затворимъ тогава много окръжни сѣдилища!“ Дайте правосѣдие на гражданството, а не се грижете за сѣдилищата — кои ще затворимъ и кои ще отворимъ. Г. г. народни представители! Нѣма да затворимъ окръжните сѣдилища, защото окръжните сѣдилища нѣма да изгубятъ своето значение отъ това, че ще бѣдатъ апелативни инстанции и че ще бѣдатъ за малко дѣла първи инстанции. И, ако щете, г. г. народни представители, моето убеждение е, колкото по-скоро и колкото по-сигурно ние вървимъ къмъ едноличните сѣдии, толкова по-ще спечели нашиятъ народъ.

И. Януловъ (с. д): Но това е свършено другъ институтъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ние сме наистина една нова държава, ние желаемъ въ всичко да бѣдемъ наравно съ другитъ. Ние желаемъ да имаме оная правосѣдна организация, която и другитъ иматъ, но не бива да забравяме нашия битъ, не бива да забравяме нашитъ условия, не бива да забравяме материалнитъ и духовнитъ условия на нашия народъ, когато ще организираме неговото правосѣдие.

И азъ се питамъ: какво ще изгуби нашето гражданство, ако неговитъ голѣми дѣла се разрешаватъ като първа инстанция отъ мировитъ сѣдии и като има гаранцията, че за по-голѣмитъ искове ще има трима сѣдии на колегиалния сѣдъ да провѣрватъ решението на мировия сѣдия?

Г. г. народни представители! Азъ не виждамъ никаква опасностъ за правораздаването. И може би отъ една голѣма обществена полза ще бѣде разрешаването на този въпросъ по такъвъ начинъ. Тогава нѣма да бѣгатъ отъ мировото сѣдийство много наши юристи; тогава ние ще съсърдоточимъ въ центроветъ, където е мировиятъ сѣдия, и много добри наши юристи адвокати, които днесъ бѣгатъ, защото тамъ нѣма почва за работа за тѣхъ, и ще създадемъ елементи за издигане на нашитъ малки културни центрове, ще имаме една децентрализация на нашата интелигенция, на която толкова много разчита нашиятъ народъ да го води къмъ сигуренъ пътъ и къмъ едно по-здраво и по-добро бѣдеще.

Г. г. народни представители! Азъ се питамъ: защо на мировитъ сѣдии да не се поставятъ въ подсъждностъ всички жалби противъ действията на сѣдията-изпълнителъ? Какво се губи отъ това? Единъ мирови сѣдия не ще може да провѣри действията на единъ сѣдия-изпълнителъ! Та, г. г. народни представители, не сж голѣми правнитъ въпроси, които се разрешаватъ при разглеждането на тѣзи частни жалби. Ако ви говоря, като адвокатъ, азъ ще трѣбва да ви говоря противното, но азъ ви говоря, като народенъ представителъ, който има за задача да търси нуждитъ на туй население, задачитъ, които трѣбва да има правосѣдното дѣло, а не какво трѣбва да постига сѣдията или адвокатътъ.

Г. г. народни представители! Азъ се питамъ още: защо процеситъ за дѣла да не бѣдатъ подсъдни на мировитъ сѣдии? Защо? И, най-сетне, ако се боимъ, че едноличниятъ мирови сѣдия ще направи неправилна преценка и ще издаде неправилно опредѣление, ние имаме голѣмия контролъ на колективния сѣдъ. Опредѣлението на мировия сѣдия подлежи на провѣрка отъ колективния сѣдъ. И вие давате ли си смѣтка, г. г. народни представители, колко ще допринесемъ за бързото раздаване на това правосѣдие чрезъ едно такова нововъведение? И ако тази е задачата на законопроекта, азъ смѣтамъ, че въ комисията това мое предложение ще бѣде обсъдено съ малко по-голѣма сериозностъ и съ по-всичко внимание. Въ всѣки случай азъ ще подържамъ предложението си тукъ въ пленума и съмъ убеденъ, че всички онѣзи, които живѣятъ съ живота на нашия народъ и съ неговитъ нужди, ще гласуватъ за него, въпрѣки решението на комисията, и съмъ убеденъ, че ще направимъ едно добро дѣло.

И. Януловъ (с. д): Нѣма депутати въ залата. 25 души сме всичко.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. г. народни представители, азъ изпълнявамъ своя дългъ. Има ли или нѣма депутати — това зависи отъ тѣхното разбиране за дълга имъ. Моятъ дългъ

е да си завърша приказката, още повече, че малко ми остава да кажа къмъ онова, което до сега казахъ.

Б. Павловъ (д): Нѣма защо да говорите приказки, какъто словото си, кажете речта си.

И. Януловъ (с. д): Г. Пѣдаревъ, въ вторникъ ще продължите. Това не е съгласно съ правилника, пъкъ не е и прилично: държите речъ на 25 души.

Б. Ефтимовъ (д. сг): Стига бе, Януловъ, разбрахме те.

Председателстващъ В. Димчевъ: Г-да! За разисквания не се изисква присѣствие на народни представители.

Г. Павловъ (д. сг): (Къмъ Януловъ) Ти какво губишъ бе, Януловъ. Когато говоришъ ти ще бѣдатъ повече хора.

И. Януловъ (с. д): Не е тамъ въпросътъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Нѣма да се спирамъ на всички онѣзи хубави нововъведения, които се подчертаха отъ преждеговорившитъ. Азъ ще подчертая голѣмото значение, което ще има за кредита въ нашата страна онова нововъведение, което се прави въ изпълнителното производство. Азъ имамъ една молба къмъ комисията — да прецени мисълта, дали не може разпредѣлението на сумитъ, които се добиватъ отъ продажбата на единъ имотъ да се ограничи само между кредиторитъ, които сж встъпили като вѣзискатели до момента на почването продажбата на недвижимия имотъ, та по такъвъ начинъ да се получи известно удовлетворение за кредиторитъ. Който е дошълъ по-късно, безъ специални гаранции за неговото вземане, ще търси други начини да се удовлетвори. Защото иначе, г. г. народни представители, често пъти вършатъ дѣлото двама трима кредитори, за да не получатъ нищо въ края на краищата, когато се явятъ много кредитори. Това е една несправедливостъ и азъ моля комисията да я има предъ видъ. Дали ще може да я поправи, или не, не зная.

Но нововъведенията, които се правятъ въ изпълнителното производство, г-да, сж нововъведения, които въ всѣки случай ще повдигнатъ кредита въ нашата страна. А това е една безпорна придобивка.

Б. Павловъ (д): Това е въпросъ за нотариалното право.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): А пъкъ времето презъ което ние живѣемъ трѣбва да спре вниманието и на народното представителство върху този важенъ въпросъ — въпросътъ за кредита въ нашата страна. При бързото и ефикасно събиране нѣма вече кредиторитъ отъ какво да се безпокоятъ, и, когато рискътъ е по-малък, може си и наградата, която тѣ искатъ за своя кредитъ, ще бѣде по-малка. Защото много голѣма частъ отъ процентитъ, които се плащатъ, г. г. народни представители, се плаща и като застраховка на самия капиталъ, не само като доходъ на капитала.

Съ тѣзи мисли, г. г. народни представители, лаская се, че съмъ добавилъ нѣщо къмъ всичко онова, което се изнесе отъ преждеговорившитъ по този законопроектъ.

Положението отъ Министерството на правосѣдието трудъ е колосаленъ. На народното представителство предстои да използва така събрания материалъ и да допринесе онова, което споредъ него, нуждитъ на нашата страна налагатъ. Не само народното представителство — повтарямъ своя апелъ — а всички, които работятъ въ тази страна за подобрене на нашето правораздаване, сж длѣжни да се приетатъ на помощъ съ своитъ мнения, съ своитъ сѣждения — и сѣдии, и адвокати. И тогава онова дѣло, което съ такова постоянство тѣ вършатъ отъ десетѣлѣтия въ нашата страна, ще добие вѣнча, който то трѣбва да добие — едно сигурно заздравено сѣдопроизводство, което завинаги да осигури у насъ бързото правораздаване. Съ това не ще бѣде създадено, а ще бѣде удовлетворено правното чувство на българския гражданинъ и селянинъ, които живѣятъ въ тази страна съ пълната вѣра, че правовиятъ редъ ще бѣде запазенъ и днесъ, и утре, и винаги. (Ржкоплѣскане отъ стовориститъ)

Председателстващъ В. Димчевъ: Ще опредѣлимъ дневния редъ за следното заседание, което ще бѣде въ вторникъ.

Първо, трето четене законопроекта за допълнение чл. 33 от закона за заселване бълганиците и обезпечаване поминъка им;

Второ, първо четене предложението за одобрение подписания въ Ангора на 12 февруарий 1923 г. между царство България и турската република договоръ за търговия и мореплаване;

Трето, продължаване разискванията на първо четене по законопроекта за гражданското съдопроизводство.

Който приематъ този дневен редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига за вторникъ.

(Вдигнато въ 19 ч. и 32 м.)

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретарь: Д. МАНГЪРОВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.	Огр.
Отпуски разрешени на народниятъ представители: Иванъ Казанджиевъ, Петъръ Панайотовъ, Иванъ Лъкарски, Христо Мариновъ, Димитъръ Яневъ	967
Пигане отъ народния представител А. Стояновъ къмъ министра на правосъдието за лошо третиране на политически арестанти въ Пловдивския окръгъ жентъ затворъ (Съобщение)	967
Предупреждение (устно) отъ председателството на На- родното събрание къмъ членовете на комисията по провѣрка на изборигъ — да се явяватъ ре- довно на заседанията на комисията, иначе тѣзи, който не се явяватъ редовно, ще бждатъ замѣ- стени съ други	967
Законопроекти: 1) за допълнение чл. 33 отъ закона за заселване бъл- ганиците и обезпечаване поминъка имъ (Първо и второ четене)	967, 968
2) за гражданското съдопроизводство (Първо четене — продължение разискванията)	969
Предложение за одобрение подписания въ Ангора на на 12 февруарий 1923 г. между царство България и турската република договоръ за търговия и мореплаване (Съобщение)	970
Прошение отъ Тифчезъ Константинъ, отъ гр. София — моли да му се отпусне помощъ за убития му отъ злодейци синъ Николай Тифчезъ, лозчански околийски началникъ (Отлага се разглеждането на прошения до завръщането титулярния мини- стеръ на финансите отъ странство)	968
Предложение отъ министъръ-председателя А. Ляпчевъ да се отложи разглеждането на прошения до за- връщането на титулярния министъръ на финан- сите отъ странство (Прието)	968
Дневенъ редъ за следващото заседание	980